ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ (ﷺ) ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਗੱਲਾਂ

ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਵਾਂ ਉਸ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਲਈ ਹਨ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਫ਼ਰਜ਼ ਕੀਤੀ

ਉਸ ਦਾ ਪਾਬੰਦ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ,

ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਰੱਬ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਪਰਣ (ਖ਼ੁਸ਼ੂਅ ਅਤੇ ਖ਼ੁਜ਼ੂਅ) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ

ਇਸਨੂੰ ਈਮਾਨ ਅਤੇ ਕੁਫ਼ਰ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਪਹਿਚਾਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਅਤੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਅਤੇ ਬੁਰੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਇਆ।

ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਅਤੇ ਗੁਣਗਾਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ) 'ਤੇ ਸਲਾਮਤੀ ਹੋਵੇ,ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਤਾਅਲਾ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ:

“ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ (ਕੁਰਆਨ) ਨਾਜ਼ਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ (ਫ਼ਰਮਾਨ) ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨਾਜ਼ਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਦਿਓ।”

(ਅਲ-ਨਹਲ-44)

ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ (ﷺ) ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਰੀਅਤ ਆਪ ﷺ ਤੇ ਨਾਜ਼ਲ ਹੋਈ ਆਪ ﷺ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ

ਫਿਰ ਵੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੱਧ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ

ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕਥਨੀ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਬੀ (ﷺ.) ਨੇ ਮਿੰਬਰ ਉੱਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਦੀ ਇਮਾਮਤ ਕੀਤੀ ਕਿਆਮ ਅਤੇ ਰੁਕੂਅ ਮਿੰਬਰ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ,

ਹੇਠਾਂ ਉੱਤਰੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ

ਫਿਰ ਮਿੰਬਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ

ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਫ਼ਰਮਾਇਆ

:"ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਸਕੋ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੋ।

(ਬੁਖ਼ਾਰੀ-917 ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ-544)

ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵਾਜਿਬ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਫ਼ਰਮਾਇਆ

"ਨਮਾਜ਼ ਇੰਝ ਪੜ੍ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹੋ।" (ਬੁਖ਼ਾਰੀ-631)

ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ:

"ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਫ਼ਰਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਜ਼ੂ ਕਰੇ, ਸਮੇਂ ਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਸਹੀ ਰੁਕੂਅ ਕਰੇ ਅਤੇ

ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹੋਏ ਪੂਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਗੁਨਾਹ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਰੱਖੇ ਉਸ ਲਈ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ,ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰੇ ਚਾਹੇ ਅਜ਼ਾਬ ਦੇਵੇ।

(ਸੁਨਨ ਅਬੀ ਦਾਊਦ-425,1420, ਇਸਨੂੰ ਇਮਾਮ ਇਬਨੇ ਹੱਬਾਨ ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ)

ਨਬੀ ਅਕਰਮ (ﷺ) 'ਤੇ ਸਲਾਮ ਅਤੇ ਸਲਾਤ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ

(ਨਬੀ ﷺ ਦੇ) ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸਹਾਬਾ ਕਿਰਾਮ (ਰਜ਼ੀ.) ਤੇ ਵੀ ਸਲਾਮ ਅਤੇ ਸਲਾਤ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇਕੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰ ਸਨ।

ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਨਬੀ ਅਕਰਮ (ﷺ.) ਦੀ ਇਬਾਦਤ, ਨਮਾਜ਼, ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕਥਨੀ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਉੱਮਤ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਆਪ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸਲ ਦੀਨ ਅਤੇ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਦੱਸਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੇ ਸਲਾਤ ਅਤੇ ਸਲਾਮ ਹੋਵੇ

ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਰਾਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਅਤਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਜਾ ਹੈ

ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ,ਇਸਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਕੁਤਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਰੋ ਸਵਾਬ,ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਅਜਰੋ ਸਵਾਬ ਵਿੱਚ ਵਾਧ-ਘਾਟ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੈ ਕਿ

ਜਿੰਨੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ) ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਵੱਧ ਕਰੀਬ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ ਉੱਨਾ ਹੀ ਅਜਰੋ ਸਵਾਬ ਦਾ ਵੱਧ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜਿੰਨੀ ਉਸਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਨਬੀ (ﷺ.) ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਵੇਗੀ ਉੱਨਾ ਹੀ ਘੱਟ ਅਜਰ ਅਤੇ ਸਵਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ।

ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ.) ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

"ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਬੰਦਾ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸਦੇ ਨਾਮਾ-ਏ-ਅਮਾਲ (ਕਰਮ ਪੱਤਰ) ਵਿੱਚ ਉਸ (ਨਮਾਜ਼) ਦਾ ਦਸਵਾਂ, ਨੋਵਾਂ, ਅੱਠਵਾਂ, ਸੱਤਵਾਂ, ਛੇਵਾਂ, ਪੰਜਵਾਂ, ਚੋਥਾ, ਤੀਸਰਾ ਜਾਂ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

(ਸੁਨਨ ਅਬੀ ਦਾਊਦ-796,ਇਸਨੂੰ ਇਮਾਮ ਇਬਨੇ ਹੱਬਾਨ ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ)

ਸ਼ੈਖ਼ ਨਾਸਿਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਅਲਬਾਨੀ (ਰਹਿ:) ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

"ਸਾਡੇ ਲਈ ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ.) ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਆਪ (ﷺ.) ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ (ਵਾਜਬਾਤ),ਮਰਯਾਦਾ,ਆਦਾਬ ਅਤੇ ਸ਼ਕਲ , ਸੂਰਤ,ਦੁਆਵਾਂ ਅਤੇ ਅਜ਼ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ।

ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਮਾਜ਼ ' ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਨਮਾਜ਼ ਵੀ ਉਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਹੜੀ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਅਤੇ ਬੁਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਜਰ ਅਤੇ ਸਵਾਬ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।”

ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਅਤਿਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ

ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜ਼ਾਤ ਅਤੇ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮੰਨਣਾ ਨੇਕ ਅਮਲਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਅਮਲ ਬੇਕਾਰ,ਵਿਅਰਥ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਾਭ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਅੱਲਾਹ 'ਤੇ ਸਹੀ ਈਮਾਨ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਤਆਲਾ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ,ਅਦੁੱਤੀ ਅਤੇ ਬੇ-ਮਿਸਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਤੋਹੀਦ ਅਤੇ ਸ਼ਿਰਕ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਤੋਹੀਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੁਨਾਹ ਮੁਆਫ਼ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਰਕ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੁਨਾਹ ਮੁਆਫ਼ ਹੋਣੇ ਅਸੰਭਵ ਹਨ।

ਅੱਲਾਹ ਤਾਅਲਾ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦਾ ਹੈ:

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅੱਲਾਹ ਸ਼ਿਰਕ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜਿਸ ਗੁਨਾਹ ਨੂੰ ਜਿਸ ਲਈ ਚਾਹੇਗਾ ਬਖ਼ਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ। ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਅੱਲਾਹ

ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਕ ਖੜਾ ਕਰੇਗਾ,ਉਹ ਵੱਡੇ ਗੁਨਾਹ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੈ। (ਅਲ ਨਿਸ਼ਾ-48)

ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਅਲਾ ਇਹ ਵੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦਾ ਹੈ:

“ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਈਮਾਨ ਲੈ ਆਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਈਮਾਨ ਨੂੰ ਜ਼ੁਲਮ (ਸਿਰਕ) ਨਾਲ ਨਾਪਾਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਹੀ ਸਲਾਮਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਲੋਕ ਹੀ ਸੱਚੇ ਰਾਸਤੇ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।”

(ਸੂਰਤ ਅਨਆਮ-82)

ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ.) ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ (ਆਇਤ ਵਿੱਚ) ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸ਼ਿਰਕ ਹੈ। (ਬੁਖ਼ਾਰੀ-32,ਮੁਸਲਿਮ-124)

ਇਸ ਹਦੀਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਈਮਾਨ ਲਿਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਸ਼ਿਰਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੂਸਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

“ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅੱਲਾਹ 'ਤੇ ਈਮਾਨ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸ਼ਿਰਕ ਕਰਦੇ ਹਨ।” (ਸੂਰਤ ਯੂਸਫ਼-102)

ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ

ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਤਆਲਾ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜ਼ਾਤ ਅਤੇ ਸਿਫਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ

ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਨਾ ਪਤਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਤਾਨ।

ਕੋਈ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਨੂਰ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਨੂਰੁਮ ਮਿਨ ਨੂਰਿੱਲਾਹ" ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉੱਤਰ ਜਾਣ ਦਾ ਅਕੀਦਾ,

ਹੁਲੂਲ (ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਦੂਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾ ਜਾਣਾ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਨਾ ਦਿਖੇ)

ਵਾਹਦ-ਤੁਲ-ਵਜੂਦ (ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਮਝਣਾ)

ਅਤੇ ਵਾਹਦ-ਤੁਲ-ਸ਼ਹੂਦ (ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਮਝਣਾ) ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸ਼ਿਰਕ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਕੇਵਲ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਸੀਮ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਮਾਨ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨ ਉਸੇ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਹਰ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਦਾ ਉਹੀ ਦੁੱਖ ਨਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ,ਲਾਭ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ।

ਹਰ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਨਾਹ (ਸ਼ਰਨ) ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।

ਕੇਵਲ ਅੱਲਾਹ ਤੁਆਲਾ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ-ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹੇਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਇਹ ਹੱਕ (ਅਧਿਕਾਰ) ਵੀ ਕੇਵਲ ਅੱਲਾਹ ਤਆਲਾ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ ਭਾਵ ਦੀਨ ਨਾਜ਼ਲ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਲਾਲ ਅਤੇ ਹਰਾਮ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਉਸੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਸਤਵਿਕ ਆਗਿਆਪਾਲਣ ਕੇਵਲ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਹੀ ਲਈ ਹੈ

ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਲਾਹ ਤਆਲਾ ਨੇ ਇਹ ਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ (ﷺ.) ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਸੋ ਅੱਜ ਅੱਲਾਹ ਤਆਲਾ ਦੇ ਆਗਿਆਪਾਲਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਸਾਧਨ ਉਹ ਆਦੇਸ਼ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਨਬੀ ਅਕਰਮ (ਸ.) ਨੇ ਸਹਾਬਾ ਕਿਰਾਮ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰੀ ਉੱਮਤ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਹਦੀਸਾਂ ਦੇ ਇਮਾਮਾਂ (ਰਹਿ.) ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਦੀਸਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕੁਰਆਨ ਅਤੇ ਹਦੀਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿਸੇ ਮੁਰਸ਼ਿਦ,ਪੀਰ ਜਾਂ ਇਮਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਗਿਰੋਹਬੰਦੀ ਦੀ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁੰਜ਼ਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਵਿੱਤੀ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ,ਆਰਥਿਕ,ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਵੇ ਜਿਹੜੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਨਾਜ਼ਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੋਣ।

ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਅਕੀਦਿਆਂ ਤੇ ਈਮਾਨ ਲਿਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਬਾਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਮਲ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ:

(1) ਅਕੀਦੇ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ

(2) ਨੀਅਤ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ

(3) ਅਮਲ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ

ਇਹਨਾਂ ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈਣ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਅਮਲ ਮਰਦੂਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਕਿਤਾਬ,ਰਸੂਲ ਦੀ ਸੁੰਨਤ,ਸਹਾਬਾ ਕਿਰਾਮ (ਰਜ਼ੀ.) ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਉੱਮਤ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ (ਇਜਮਾਅ) ਹੀ ਉਹ ਕਸੌਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਕੀਦੇ ਜਾਂ ਅਮਲ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਕੀਦਾ ਅਪਨਾਉਣ ਅਤੇ ਸੁੰਨਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਵੇ। ਆਮੀਨ

ਲਿਖਤ ਕਰਤਾ -ਸੱਯਦ ਸ਼ਫ਼ੀਕ-ਉਰ ਰਹਿਮਾਨ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਾਠਕੋ !

ਨਮਾਜ਼, ਦੀਨ ਦਾ ਅਤਿਅੰਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੁਕਨ (ਨੀਵ) ਹੈ।

ਇਸਦੀ ਫ਼ਰਜ਼ੀਅਤ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਅਤੇ ਹਦੀਸਾਂ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਫ਼ਰਜ਼ (ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ) ਹੋਣ ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਹੈ।

ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ) ਨੇ ਜਦੋਂ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਆਜ਼ ਬਿਨ ਜਬਲ (ਰਜ਼ੀ:) ਨੂੰ ਯਮਨ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

"ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਤਆਲਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਫ਼ਰਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

(ਬੁਖ਼ਾਰੀ-1395,ਮੁਸਲਿਮ-19)

ਇਹ ਵੀ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

"ਤੁਸੀਂ ਇੰਝ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹੋ।

(ਬੁਖ਼ਾਰੀ-631)

ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਇਸੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਮਾਮਾਂ ਨੇ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਅਨੇਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਬੂ ਨਈਮ ਫ਼ਜ਼ਲ ਬਿਨ ਦਕੀਨ (ਰਹਿ.) (ਮੌਤ-218 ਹਿ:)।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਨੇਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਝੂਠੀਆਂ ਹਦੀਸਾਂ,ਜ਼ਈਫ਼ ਅਤੇ ਮਰਦੂਦ ਰਿਵਾਇਤਾਂ,ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਇਲਮੀ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹਨ।

ਲਿਖਤ ਕਰਤਾ ਅਬੂ ਤਾਹਿਰ ਹਾਫ਼ਿਜ਼ ਜ਼ੁਬੈਰ ਅਲੀ ਜ਼ਈ ਮੁਹੰਮਦੀ

ਫ਼ਾਰਗ਼ ਜਾਮੀਆ ਮੁਹੰਦੀਆ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ, ਵਫ਼ਾਕੁਲ ਮਦਾਰਿਸ ਅਸ-ਸਲਫ਼ੀਆ ਫ਼ੈਸਲਾਬਾਦ ਐਮ.ਏ.(ਅਰਬੀ,ਇਸਲਾਮੀਆਤ),

(ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ)

ਕਿਤਾਬ-ਵ-ਸੁੰਨਤ ਦੇ ਅਨੁਸਰਣ (ਪੈਰਵੀ) ਦਾ ਆਦੇਸ਼

ਅੱਲਾਹ ਤਆਲਾ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

“(ਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨੋਂ) ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਦੀਨ ਪੂਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ (ਬਾਤੌਰ) ਦੀਨ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(ਅਲ ਮਾਇਦਾਹ-3:5)

ਇਹ ਆਇਤ 9 ਜ਼ਿਲ ਹਿੱਸਾ 10 ਹਿਜਰੀ ਨੂੰ ਅਰਫ਼ਾਤ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਉਤਰੀ। ਇਸਦੇ ਨਾਜ਼ਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ.) ਇਹ ਕਾਮਿਲ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਦੀਨ ਉੱਮਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਵਫ਼ਾਤ (ਮੌਤ) ਪਾ ਗਏ ਅਤੇ ਵਸੀਅਤ ਕਰਕੇ ਗਏ:

ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਫੜਕੇ ਰੱਖੋਗੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁਮਰਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੋਗੇ " ਭਾਵ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਬੀ (ﷺ.) ਦੀ ਸੁੰਨਤ।"

(ਬੈਹਕੀ-2/899,ਇਸਨੂੰ ਹਾਕਿਮ-1/93 ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਹਜ਼ਮ ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ)

ਇੱਥੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਲਾਮ,ਕਿਤਾਬ ਅਤੇ ਸੁੰਨਤ ਵਿੱਚ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਸਲਾ ਅਤੇ ਫ਼ਤਵਾ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਸਹੀ ਅਤੇ ਅਮਲ ਯੋਗ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕੁਰਆਨ ਅਤੇ ਸੁੰਨਤ ਤੋਂ ਸਾਬਿਤ ਹੋਵੇ।

ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ.) ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

" ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਉੱਮਤ ਜੰਨਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਵੇਗੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ (ਹੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਰਸੂਲ) ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਆਪ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਜਿਸਨੇ ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਉਹ ਜੰਨਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਿਸਨੇ ਮੇਰੀ ਨਾ-ਫ਼ਰਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ਉਸਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। (ਬੁਖ਼ਾਰੀ-7380)

ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬਾਜ਼ ਬਿਨ ਸਾਰਿਯਾ (ਰਜ਼ੀ.) ਰਵਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ

" ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ.) ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਾਈ। ਫਿਰ ਆਪ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਸੀਹਤ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ

ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੰਝੂ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦਹਿਲ ਗਏ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ

:ਹੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਰਸੂਲ! ﷺ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਜੁਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਵਸੀਅਤ ਕਰੋ।

ਆਪ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ: ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਸੀਅਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ (ਅਮੀਰ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਗੱਲ) ਸੁਣਨਾ ਅਤੇ ਮੰਨਣਾ ਭਾਵੇ (ਤੁਹਾਡਾ ਅਮੀਰ) ਹਬਸ਼ੀ ਗ਼ੁਲਾਮ ਹੀ ਹੋਵੇ।

ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚੋਂ ਜੀਵਿਤ ਰਹੇਗਾ ਉਹ ਸਖਤ ਮੱਤ-ਭੇਦ ਦੇਖੇਗਾ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਸੁੰਨਤ ਅਤੇ ਚਾਰ ਖ਼ਲੀਫ਼ੀਆਂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਫੜਣਾ,ਉਸਨੂੰ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਫੜਕੇ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ (ਦੀਨ ਦੇ ਵਿੱਚ) ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਕੰਮਾਂ (ਅਤੇ ਤਰੀਕਿਆਂ) ਤੋਂ ਬਚਣਾ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਹਰ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਬਿਦਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਬਿਦਅਤ ਗੁਮਰਾਹੀ ਹੈ।”

(ਸੁਨਨ ਅਬੀ ਦਾਊਦ-4607 ਅਤੇ ਸੁਨਨ ਤਿਰਮਿਜ਼ੀ-3676)

ਇਸ ਹਦੀਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਬਿਦਅਤ ਗੁਮਰਾਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਬਿਦਅਤ ਹਸਨਾ (ਚੰਗੀ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਅਬਦੁੱਲਾਹ ਬਿਨ ਉਮਰ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

“ਹਰ ਬਿਦਅਤ ਗੁਮਰਾਹੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਨੇਕੀ ਸਮਝਣ।"

(السنة"لمحمد بن نصر المروزی ص٨٢سرح الاصول للالکائی ١/٩٢")

ਇਮਾਮ ਮਾਲਿਕ (ਰਹਿ.) ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:

“ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਨੇਕੀ ਸਮਝਕੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਾਢ ਕੀਤੀ ਤਦ ਉਸਨੇ ਗੁਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ (ﷺ) ਨੇ ਰਿਸਾਲਤ ਦੀ ਤਬਲੀਗ਼ ਵਿੱਚ ਬੇਈਮਾਨੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ (ਨਾ-ਉਜ਼ੂ-ਬਿੱਲਾਹ) ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ) ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਦੀਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ।

(ਅਲ ਐਤਸਾਮ ਲਿਸ਼ਸ਼ਾਤਿਬੀ 1/49)

ਹਦੀਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੁੱਣ ਛਾਣ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ

ਅੱਲਾਹ ਤਆਲਾ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦਾ ਹੈ:

“ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਜ਼ਿਕਰ (ਕੁਰਆਨ) ਨਾਜ਼ਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਓ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲ ਨਾਜ਼ਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ।

(ਅਲ ਨਹਿਲ-16/44)

” ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ) ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

“ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਮੈਨੂੰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ (ਸੁੰਨਤ) ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਅਬੂ ਦਾਊਦ-4604,ਇਸਨੂੰ ਇਬਨੇ ਹੱਬਾਨ:97 ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ) ,,

ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਅੱਲਾਹ ਤਆਲਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਨੂੰ ਫ਼ਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸੂਲ (ਸ.) ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

“ਹੇ ਈਮਾਨ ਵਾਲਿਓ! ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੋ ਅਤੇ (ਉਸਦੇ) ਰਸੂਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਵੀ ਕਰੋ ਅਤੇ (ਉਸ ਆਗਿਆ ਪਾਲਣ ਤੋਂ ਹੱਟ ਕੇ) ਆਪਣੇ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਨਾ ਕਰੋ। "

(ਸੂਰਤ ਮੁਹੰਮਦ:33)

ਇੱਥੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਬੀ ਦੀ ਹਦੀਸ ਵੀ ਸ਼ਰਈ ਦਲੀਲ ਅਤੇ ਹੁੱਜਤ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਹਦੀਸ ਤੋਂ ਦਲੀਲ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕੀ ਉਹ ਹਦੀਸ ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ.) ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?

ਨਬੀ-ਏ-ਅਕਰਮ (ﷺ.) ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

“ਆਖ਼ਰੀ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਦੱਜਾਲ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਲੋਕ ਹੋਣਗੇ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਦੀਸਾਂ ਸੁਨਾਉਣਗੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਵਜ਼ਾਂ ਨੇ

ਕਦੇ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ।ਕਿਤੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਫ਼ਿਤਨੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਓ। (ਮੁਸਲਿਮ-7)

ਅੱਗੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ

"ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਝੂਠ ਬੋਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਠਿਕਾਣਾ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਬਣਾ ਲਵੇ।

(ਬੁਖ਼ਾਰੀ-108 ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ-2)

ਇਮਾਮ ਦਾਰ ਕੁਤਨੀ (ਰਹਿ.) ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

"ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ.) ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ (ਗੱਲ) ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਆਪਣੀ ਪਵਿੱਤਰ ਜ਼ਾਤ ਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣਾਈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਈਫ਼ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਹੀ ਅਤੇ ਝੂਠ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਹਰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਆਪ ਵੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਬੀ ਅਕਰਮ (ﷺ.) ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

"ਆਦਮੀ ਦੇ ਝੂਠਾ ਹੋਣ ਲਈ ਇਹੋ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਸੁਣੀ-ਸੁਣਾਈ ਗੱਲ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰ ਦੇਵੇ। (ਮੁਸਲਿਮ-5)

ਇਮਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਇਦਰੀਸ ਸ਼ਾਫ਼ਈ (ਰਹਿ.) ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

“ਇਬਨੇ ਸੀਰੀਨ, ਇਬਰਾਹੀਮ ਨਖ਼ਈ,ਤਾਊਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਾਬਿਈਨ (ਰਹਿ.) ਦਾ ਇਹ ਮਜ਼੍ਹਬ ਹੈ ਕਿ ਹਦੀਸ ਕੇਵਲ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਲਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੁਹੱਦਿਸੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ।”

(ਅਤਤਮਹੀਦ-ਇਬਨੇ ਅਬਦੁਲ ਬੱਰ)

ਅਨੇਕਾਂ ਸਹਾਬਾ ਕਿਰਾਮ (ਰਜ਼ੀ.) ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਦੀਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤਿਅੰਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਬਨੇ ਅਦੀ (ਰਹਿ.) ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ:

“ਸਹਾਬਾ (ਰਜ਼ੀ.) ਦੇ ਇੱਕ ਜੱਥੇ ਨੇ ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ.) ਤੋਂ ਹਦੀਸ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਰੁਕ ਗਏ ਤਾਂ ਜੋ ਇੰਝ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਹਦੀਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧ-ਘਾਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਉਹ ਫ਼ਰਮਾਨ (ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਠਿਕਾਣਾ ਅੱਗ ਹੈ) ਸਾਡੇ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇ।”

ਇਮਾਮ ਮੁਸਲਿਮ (ਰਹਿ.) ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

“ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਈਫ਼ ਹਦੀਸ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਣਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਕਾਰਨ ਗੁਨੇਹਗਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀਆਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਦੀਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤੇ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੇ

ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹਦੀਸਾਂ ਜਾਂ ਕੁੱਝ ਹਦੀਸਾਂ ਝੂਠ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੀ ਕੋਈ ਅਸਲ ਨਾ ਹੋਵੇ,

ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਹੀ ਹਦੀਸਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਈਫ਼ ਹਦੀਸਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਗਿਆਤ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹਦੀਸਾਂ ਇਸ ਲਈ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਹਦੀਸਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸੰਕਲਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ”

ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏਗਾ ਉਸਦੇ ਲਈ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਕਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਜਾਹਿਲ ਕਹਿਣਾ ਵੱਧ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਮੁਸਲਿਮ-1/178,179)

ਇਮਾਮ ਇਬਨੇ ਤੈਮੀਆ (ਰਹਿ.) ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

“ਇਮਾਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਈਫ਼ ਹਦੀਸ ਤੋਂ ਵਾਜਿਬ ਜਾਂ ਮੁਸਤਹਬ (ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਨਬੀ ﷺ: ਦਾ) ਅਮਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ

ਵਿਅਕਤੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉੱਮਤ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ। (ਅਲ ਤਵੱਸੂਲ ਵਲ ਵਸੀਲਾ)

ਜਮਾਲੁਦੀਨ ਕਾਸਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯਹਯਾ ਬਿਨ ਮੁਈਨ,ਇਬਨੇ ਹਜ਼ਮ ਅਤੇ ਅਬੂ ਬਕਰ ਇਬਨੇ ਅਰਬੀ (ਰਹਿ.) ਦੇ ਨੇੜੇ ਅਮਲਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਮਕਬੂਲ ਹਦੀਸਾਂ ਹੀ ਤਰਕ ਯੋਗ ਹਨ। (ਕਵਾਇਦੁਲ ਤਹਿਦੀਸ)

ਸ਼ੈਖ਼ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਕਿਰ, ਸ਼ੈਖ਼ ਅਲਬਾਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ੈਖ਼ ਮੁਹੰਮਦ ਮਹੀਉੱਦੀਨ,

ਅਬਦੁੱਲ ਹਮੀਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਮੰਨਣਾ ਹੈ।

ਇਮਾਮ ਨਵਵੀ (ਰਹਿ.) ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

“ਹਦੀਸਾਂ ਦੇ ਖੋਜਕਰਤਾ ਅਤੇ ਇਮਾਮਾਂ (ਰਹਿ.) ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਦੀਸ ਜ਼ਈਫ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ.) ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਜਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ

ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਰਵਾਇਤ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਾ ਤਕਾਜ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸੇ ਰਵਾਇਤ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇ

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਨਬੀ (ﷺ.) 'ਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਜੈਸਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਪ੍ਰੰਤੂ (ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਿ)

ਇਸ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਆਮ ਫਕਹਾ (ਵਿਦਵਾਨਾਂ) 'ਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ,ਖੋਜਕਾਰਾਂ,ਹਦੀਸਾਂ ਦੇ ਸੋਧਕਰਤਾ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਇਹ ਬੁਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਹੈ

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ (ਉਲਮਾ) ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਨਬੀ (ﷺ.) ਤੋਂ ਰਵਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ”

ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਈਫ਼ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਆਪ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ” “ਇਸ ਨੂੰ ਫ਼ਲਾਂ ਨੇ ਰਵਾਇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ” ਅਤੇ ਇਹ ਠੀਕ ਢੰਗ ਤੋਂ ਹੱਟ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਹੀ ਅਤੇ ਜ਼ਈਫ਼ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਅਤੇ ਫ਼ਰਕ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਰਸੂਲੱਲਾਹ (ﷺ.) ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹਦੀਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਿਹੜਾ ਕੁੱਝ ਅੱਜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ ਸਵਾਰਥੀ ਅਤੇ ਗੁਮਰਾਹ ਉਲਮਾ,ਸਿਰਫ਼ ਫ਼ਜ਼ਾਇਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਕੀਦਿਆਂ ਅਤੇ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਰਦੂਦ ਸਗੋਂ ਮਨਘੜ੍ਹਤ ਰਵਾਇਤ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ

“ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹਦੀਸਾਂ ਬਿਲਕੁੱਲ ਸਹੀ ਹਨ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਦੀਸ ਜ਼ਈਫ਼ ਹੋਈ ਵੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਲਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਈਫ਼ ਹਦੀਸ ਇਤਫ਼ਾਕ ਨਾਲ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।” (ਮੁਕੱਦਮਾ ਤੁਲ ਮਜਮੂਅ)

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਦੀਨ ਦਾ ਅਸਲ ਰਖਵਾਲਾ ਅੱਲਾਹ ਤਆਲਾ ਹੈ

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਦੀਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਰਵਾਇਤ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰਵਾਇਤ ਤਾਂ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਜ਼ਈਫ਼ (ਹਸਨ ਲਿਗ਼ਰਿਹਿ ਤੋਂ ਘੱਟ) ਹੋਣ ,ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਰੱਬੀ ਦੀਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਮਕਬੂਲ ਹਦੀਸਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ।

ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਸਲ ਦੀਨ ਹਨ ਉਹ ਮਕਬੂਲ ਰਵਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਜਿਹੜੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਰਵਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਹਿਸ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਹਤਰ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਈਫ਼ ਹਦੀਸ ਤੋਂ ਤਰਕ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਵੱਲਾਹ ਆਲਮ

(ਅੱਲਾਹ ਬਿਹਤਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ)

***

ਆਓ ਨਮਾਜ ਏ ਨਬਵੀ ਸਿੱਖੀਏ ਸਹੀ ਹਦੀਸਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ

ਮੁਖਤਸਰ ਸਹੀ ਨਮਾਜ਼- -ਨਬਵੀ ਤਕਬੀਰੇ ਏ ਤਹਿਰੀਮਾ ਤੋਂ ਸਲਾਮ ਤੱਕ

(ਤਾਲੀਫ਼ ਹਾਫ਼ਿਜ਼ ਜ਼ੁਬੈਰ ਅਲੀ ਜ਼ਈ)

بسم اللہ الرحمن الرحيم

ਮਸਜਿਦ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ

ਮਸਜਿਦ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਸਮੇਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਵੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਬੀ ﷺ)) (ਸੱਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹੀ ਵਾ ਸੱਲਮ) ਤੇ ਸਲਾਮ ਭੇਜੋ ।

(ਨਸਾਈ 772, ਇਬਨੇ ਮਾਜਾ 773)

بِسْمِ اللَّهِ وَالسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ

ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ (ਮੈਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਸੂਲ ﷺ ਉੱਪਰ ਸਲਾਮਤੀ ਹੋਵੇ, ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰਹਿਮਤ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ

(ਇਬਨੇ ਮਾਜਾ 771)

ਮਸਜਿਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ

اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ

ਅੱਲ੍ਹਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰਹਿਮਤ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ ।

(ਸਹੀ ਮੁਸਲਿਮ 713)

" بِسْمِ اللَّهِ وَالسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ "

ਅੱਲ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ (ਮੈਂ ਮਸਜਿਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ) ਰਸੂਲ ਅੱਲਾਹ ﷺ ਉੱਪਰ ਸਲਾਮਤੀ ਹੋਵੇ, ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਫ਼ਜ਼ਲ ਵ ਕਰਮ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ

(ਇਬਨੇ ਮਾਜਾ 771)

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ

ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ, ਬੇਸ਼ਕ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਫ਼ਜ਼ਲ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ

(ਸਹੀ ਮੁਸਲਿਮ 713)

ਅਜ਼ਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਦੁਆ

اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلاَةِ الْقَائِمَةِ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ،

ਹੇ ਇਸ ਪੁਕਾਰ (ਅਜ਼ਾਨ) ਅਤੇ (ਕਿਆਮਤ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਵਲੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਮਾਲਕ) ਮੁਹੰਮਦ (ﷺ) ਨੂੰ ਵਸੀਲਾ ਅਤੇ ਫਜ਼ੀਲਤ ਅਤਾ ਫਰਮਾ , ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਕਾਮੇ ਮਹਿਮੂਦ ਵਿਖੇ ਉਹ ਸਥਾਨ ਦਿਓ, ਜਿਸਦਾ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(ਸਹੀ ਬੁਖਾਰੀ 614)

ਵੁਜ਼ੂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

ਵਜ਼ੂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਬਿਸਮਿੱਲਾਹ ਪੜੋ

ਨਬੀ ﷺ (ਸੱਲਲਾਹੁ ਅਲੇਹੀ ਵਾ ਸਲ-ਲੱਮ) ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ :

ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜ਼ੂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਵਜ਼ੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(ਇਬਨੇ ਮਾਜਾ 397 ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ, ਮੁਸਤਦਰਕ ਹਾਕਿਮ 1/147)

ਆਪ ﷺ ਸੱਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹੀ ਵਾ ਸੱਲਮ ਨੇ ਸਹਾਬਾ ਰਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ

ਵੁਜ਼ੂ ਕਰੋ ਬਿਸਮਿੱਲਾਹ

(ਸੁਨਨ ਨਸਾਈ 1/61 ਹਦੀਸ 78 ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ

ਇਬਨੇ ਖੁਜ਼ੈਮਾਹ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿੱਚ 1/74 ਹ 144 ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਹਿੱਬਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹੀ ਵਿੱਚ (ਅਲਇਹਸਾਨ: 6510/6544)

ਵਜ਼ੂ ਪਾਕ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕਰੋ

ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਾਅਲਾ ਦਾ ਇਰਸਾਦ ਹੈ

ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਤਾਂ ਸ਼ੁੱਧ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਤਯੱਮਮ ਕਰੋ

(ਅਲ ਨਿਸਾ: 43, ਅਲ ਮਾਇਦਾ : 6)

ਸਯਦਨਾ ਅਬਦੁੱਲਾ ਬਿਨ ਉਮਰ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਵਜ਼ੂ ਕਰਦੇ ਸਨ ।

(ਮੁਸੱਨਫ਼ ਇਬਨੇ ਅਬੀ ਸ਼ਾਇਬਾ 1/25 ਹ 256) ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ । ਸੋ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਵੀ ਵਜ਼ੂ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ)

ਤੰਬੀਹ: ਨਬੀਜ (ਖਜੂਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ), ਸ਼ਰਬਤ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਆਦਿ ਨਾਲ ਵਜ਼ੂ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਨਬੀ ﷺ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ

ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉੱਮਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਡਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਸਵਾਕ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੰਦਾ।

(ਬੁਖਾਰੀ: 887, ਮੁਸਲਿਮ 252)

ਨਬੀ ﷺ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉੱਠੈ ਮਿਸਵਾਕ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਵਜ਼ੂ ਕੀਤਾ

(ਮੁਸਲਿਮ 256)

ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਧੋਵੇ

(ਬੁਖਾਰੀ 159 ਮੁਸਲਿਮ 226)

ਫਿਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕੁਰਲੀ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪਾਓ

(ਬੁਖਾਰੀ 159 ਮੁਸਲਿਮ 226)

ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਉਸੇ ਚੁੱਲ੍ਹ ਨਾਲ ਕੁਰਲੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪਾਉਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਹੀ ਬੁਖਾਰੀ 191 ਅਤੇ ਸਹੀ ਮੁਸਲਿਮ 235 ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।ਪਰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੁਰਲੀ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪਾਉਣਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ

ਦੇਖੋ (ਅਲ-ਤਾਰੀਖ ਅਲ-ਕਬੀਰ ਲੀ ਇਬਨੇ ਅਬੀ ਖਾਇਸਮਾਂ 588 ਹ 1410 ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ)

ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਧੋਵੇ

(ਬੁਖਾਰੀ 159 ਮੁਸਲਿਮ 226)

ਫਿਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਕੂਹਣੀਆਂ ਤੱਕ ਧੋਵੇ

(ਬੁਖਾਰੀ 159 ਮੁਸਲਿਮ 226)

ਫਿਰ (ਪੂਰੇ) ਸਿਰ ਦਾ ਮਸਹ ਕਰੋ

(ਬੁਖਾਰੀ 159 ਮੁਸਲਿਮ 226)

ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ (ਪੂੰਝਦੇ ਹੋਏ) ਸਿਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਗਰਦਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਜਾਓ ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਇਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਲਿਆਓ ।

(ਬੁਖਾਰੀ 185 ਮੁਸਲਿਮ 23)

ਸਿਰ ਦਾ ਮਸਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਰੋ

(ਅਬੂ ਦਾਊਦ 111 ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ)

ਕੁਝ ਹਦੀਸਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਸਿਰ ਦੇ ਮਸਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਦੇਖੋ ਸੁਨਨ ਅਬੀ ਦਾਊਦ 107, ਇਹ ਹਦੀਸ ਹਸਨ ਹੈ

ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮਸਹ ਕਰੋ (ਪੂੰਝੋ)

ਸਯਿਦਨਾ ਅਬਦੁੱਲਾ ਬਿਨ ਉਮਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਜ਼ੂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਉਂਗਲਾਂ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ (ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਕੰਨ) ਅੰਦਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਮਸਹ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਅੰਗੂਠਿਆਂ ਨਾਲ ਮਸਹ ਕਰਦੇ ਸੀ।

(ਮੁਸੱਨਫ਼ ਇਬਨੇ ਅਬੀ ਸ਼ਾਇਬਾ 1/18 ਹ 173 ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ)

ਤੰਬੀਹ: ਸਿਰ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਲਟ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਗਰਦਨ ਦੀ ਮਾਲਸ਼ (ਮਸਹ) ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਗਿੱਟਿਆਂ ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਧੋਵੇ

(ਬੁਖਾਰੀ 159 ਮੁਸਲਿਮ 226)

ਵਜ਼ੂ ਦੌਰਾਨ (ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ) ਉਂਗਲਾਂ ਦਾ ਖਿਲਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

(ਅਬੂ ਦਾਊਦ 142 ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ, ਤਿਰਮਿਜ਼ੀ 39 ਅਤੇ ਕਿਹਾ: ਇਹ ਹਦੀਸ ਹਸਨ ਗਰੀਬ ਹੈ)

ਦਾੜ੍ਹੀ ਦਾ ਵੀ ਖਿਲਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

(ਤਿਰਮਿਜ਼ੀ 31 ਅਤੇ ਕਿਹਾ: ਇਹ ਹਦੀਸ ਹਸਨ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ)

ਤੰਬੀਹ (ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੈਸਾਬ ਦੇ ਕਤਰੇਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਵੇ) : ਵਜ਼ੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (ਕੱਪੜੇ ਸਣੇ) ਸ਼ਰਮਗਾਹ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਣਾ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

(ਸੁਨਨ ਅਬੀ ਦਾਊਦ 166 ਇਹ ਹਦੀਸ ਹਸਨ ਲੀ ਜਾਤੀਹੀ ਹੈ)

ਇਹ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੱਲ ਹੈ |

(ਦੇਖੋ: ਮੁਸੰਨਫ ਇਬਨੇ ਅਬੀ ਸ਼ਾਇਬਾ 1/167)

ਵੁਜ਼ੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਪੜ੍ਹੋ

أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ

ਮੁਸਲਿਮ 17/234

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وبِحَمْدِكَ أشْهدُ أنْ لا إلهَ إلا أنْتَ أسْتغْفِرُكَ وأتُوبُ إلَيْكَ

ਸੁੰਨਨ ਕੁਬਰਾ ਇਮਾਮ ਨਸਾਈ ਹ 9909 ਅਮਲੁਲ ਯੋਮ ਵਲ ਲੈਲ, H 80 ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀਹ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਹਾਕਿਮ ਅਤੇ ਜਹਬੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਮੁਸਤਦਰਕ ਹਕੀਮ: 17564 h 2072)

ਤੰਬੀਹ : ਸੁਨਨ ਤਿਰਮਿਜੀ 55 ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਈਫ ਰਵਾਇਤ ਵਿੱਚ

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ

ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਨਦ ਇਨਕਿਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜ਼ਾਈਫ਼ ਹੈ, ਅਬੂ ਇਦਰੀਸ ਅਲ-ਖੁਲਾਨੀ ਅਤੇ ਅਬੂ ਉਸਮਾਨ ਸਈਦ ਬਿਨ ਹਾਨੀ

(ਮੁਸਨਦ ਅਲ-ਫਾਰੂਕ ਲੀ ਇਬਨੇ ਕਾਸੀਰ 1/11)

ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਸਯਦਨਾ ਉਮਰ ਰਜੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ, ਦੇਖੋ ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ "ਅਨਵਾਰੁਸਾਹਿਫਾ ਫਿਲ ਅਹਾਦੀਸ ਅਲ ਜ਼ਾਈਫ਼ਾ 55”

ਸਹੀ ਹਦੀਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੁਜ਼ੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਉਂਗਲ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੁਨਨ ਅਬੀ ਦਾਊਦ ਦੀ ਹਦੀਸ 70 ਇਬਨੇ ਅਮੇ ਜ਼ੁਹਰਾ ਦੇ ਮਜਹੂਲ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜ਼ਈਫ ਹੈ।

ਵਜ਼ੂ ਦੌਰਾਨ ਦੁਆਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ

ਵੂਜ਼ੂ ਦੇ ਕੁਝ ਨਵਾਕੀਜ਼ (ਵਜ਼ੂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਕੰਮ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨਾ, ਪਖਾਨਾ, ਨੀਂਦ

(ਸੁਨਨ ਤਿਰਮਿਜੀ 3535 ਅਤੇ ਕਿਹਾ: ਇਹ ਹਦੀਸ ਸਹੀ ਹੈ)

ਮਜੀ

(ਸਹੀ ਬੁਖਾਰੀ 132 ਸਹੀ ਮੁਸਲਿਮ 303)

ਸ਼ਰਮਗਾਹ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਣ

(ਸੁਨਨ ਅਬੀ ਦਾਊਦ 181 ਅਤੇ ਤਿਰਮੀਜ਼ੀ 82 ਅਤੇ ਇਹ ਹਦੀਸ ਸਹੀ ਹੈ)

ਊਠ ਦਾ ਗੋਸਤ ਖਾਣਾ

(ਸਹੀਹ ਮੁਸਲਿਮ 360)

ਤੰਬੀਹ: ਗੁਸਲੇ ਜਨਾਬਤ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤਿੰਜਾ ਕਰੋ, ਫਿਰ (ਸਿਰ-ਪੈਰ ਧੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਮਸਨੂਨ ਵੁਜ਼ੂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਪਾਓ ਕਿ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਸੁੱਕੀ ਨਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧੋ ਲਓ

ਸਹੀ ਨਮਾਜ਼ ਏ ਨਬਵੀ ਤਕਬੀਰੇ ਤਹਿਰੀਮਾ ਤੋਂ ਸਲਾਮ

1. ਨਬੀ ﷺ ਜਦੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਲਈ ਖੜੇ ਹੁੰਦੇ , ਕਿਬਲਾ (ਕਾਬਾ) ਵੱਲ ਰੁਖ ਕਰਦੇ , ਰਫੁਲ ਯਦੈਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਆਖਦੇ: ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ

(ਇਬਨੇ ਮਾਜਾ 803 ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀਹ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਤਿਰਮੀਜ਼ੀ: 304 ਨੇ ਵੀ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਹਿਬਾੱਨ ਨੇ ਵੀ ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 862, ਇਬਨੇ ਖੁਜ਼ੈਮਾਹ: 587 ਇਸਦੇ ਰਾਵੀ ਅਬਦੁਲ ਹਮੀਦ ਬਿਨ ਜਾਫਰ ਜਮਹੂਰ ਮੁਹੱਦਸੀਨ ਦੇ ਨਜਦੀਕ ਸਿਕਾ ਅਤੇ ਸਹੀਹੁਲ ਹਦੀਸ ਹੈ , ਦੇਖੋ ਨਸਬੁਰਾਇਆ 1/343 ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜਿਰਹ ਮਰਦੂਦ ਹੈ। ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਅਮਰ ਬਿਨ ਅਤਾ ਸਿਕਾ ਹੈ ਤਕਰੀਬੁਤਹਜ਼ੀਬ: 6187)

ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਅਮਰ ਬਿਨ ਅਤਾ ਦਾ ਅਬੂ ਹਮੈਦ ਅਸ ਸਾਇਦੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਾਬਾ ਕਿਰਾਮ ਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਜਲਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਹੀ ਬੁਖਾਰੀ 828, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਮੁਤਾਸਿਲ ਹੈ।

ਅਲ ਬਹਰੁਜ਼ਖਾਰ 2/168 ਹ 536 ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਾਹਿਦ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇਬਨੁਲ ਮੁਲਕਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਸਹੀ ਅਲਾ ਸਰਤ ਮੁਸਲਿਮ (ਅਲ ਬਦਰੁਲ ਮੁਨੀਰ 3/456)

ਅਤੇ ਆਖਦੇ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤਕਬੀਰ ਕੇਹ ।

ਬੁਖਾਰੀ 757, ਮੁਸਲਿਮ: 45/397

2. ਨਬੀ ﷺ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਮੋਢਿਆਂ ਤੱਕ ਉਠਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਬੁਖਾਰੀ 7736, ਮੁਸਲਿਮ: 390

ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹੀ ਵਾ ਸੱਲਮ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਉਠਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਮੁਸਲਿਮ: 25, 26/391

ਇਸ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਦੀਸ ਵਿੱਚ ਮੋਢਿਆਂ ਤੱਕ ਉਡਾਉਣਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ,

ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਰਫਉਲ ਯਦੇਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫੜਨਾ ਜਾਂ ਛੂਹਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਹੀ ਹਦੀਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੱਕ ਉਡਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

3. ਆਪ ﷺ (ਉਂਗਲਾਂ) ਫੈਲਾ ਕੇ ਰਫਾ ਯਾਦੇਨ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਅਬੂ ਦਾਉਦ 753 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇਬਨੇ ਖੁਜੈਮਾਹ: 459 ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਹਿਬਾੱਨ, ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 1774 ਅਤੇ ਅਲ-ਹਕੀਮ: 1/234 ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਹਬੀ ਨੇ ਮੁਆਫਕਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

4. ਆਪ ﷺ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ 'ਤੇ, ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਰੱਖਦੇ ਸੀ।

ਅਹਿਮਦ ਆਪਣੀ ਮੁਸਨਦ ਵਿਚ 5/226 ਹ 22313 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਜੌਜ਼ੀ ਦੀ ਤਹਕੀਕ : 1/283 ਹ 477 ਦੂਜਾ ਨੁਸਖਾ: 1/338 ਹ 434

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ (ﷺ ਦੁਆਰਾ) ਨਮਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਖੱਬੀ ਜਿਰਆ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਬੁਖਾਰੀ: 740 ਅਤੇ ਮੋਵਾਤਾ ਇਮਾਮ ਮਲਿਕ: 1/159 ਹ 377

ਜਿਰਾਹ ਕੂਹਣੀ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਉਂਗਲੀ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

(ਅਲ-ਕਮੁਸੁਲ ਵਹੀਦ: 568)।

ਸੱਯਿਦਨਾ ਵਾਇਲ ਬਿਨ ਹੁਜਰ (ਰ.ਅ.) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਰ ਆਪ ﷺ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਆਪਣੀ ਖੱਬੀ ਹਥੇਲੀ, ਗੁੱਟ ਅਤੇ ਸਾਇਦ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ।

ਸਾਇਦ - ਕੂਹਣੀ ਤੋਂ ਹਥੇਲੀ ਤੱਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ

(ਵੇਖੋ: ਅਲ ਕਾਮੁਸੁਲ ਵਹੀਦ 769)।

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 727 ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ, ਨਸਾਈ : 890, ਇਸ ਨੂੰ ਇਬਨੇ ਖੁਜ਼ੈਮਾਹ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ : 480 ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਹਿਬਾੱਨ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ: 1857

ਜੇਕਰ ਹੱਥ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਜਿਰਾਹ (ਹਥੇਲੀ, ਗੁੱਟ ਅਤੇ ਹਥੇਲੀ ਤੋਂ ਕੂਹਣੀ ਤੱਕ) 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਨਾਭੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੰਬੀਹ: ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਨਾਫ਼ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹਣਾ (ਇਹ ਤਖਸੀਸ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਹੀ ਹਦੀਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ।

5. ਆਪ ﷺ ਤਕਬੀਰ (ਤਹਿਰੀਮਾ) ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਦੁਆ (ਸਿਰਨ ਭਾਵ ਧੀਮੀ ਅਵਾਜ ਵਿੱਚ) ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ:

ਬੁਖਾਰੀ: 744, ਮੁਸਲਿਮ: 147/598

اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَاىَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَاىَ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ

ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ! ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਮਸ਼ਰਿਕ ਅਤੇ ਮਗਰਿਬ ਵਿਚ ਦੂਰੀ ਹੈ, ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ! ਮੈਨੂੰ ਗੁਨਾਹਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਪਾਕ) ਸਾਫ਼ ਕਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੱਟਾ ਕੱਪੜਾ ਮੈਲ ਤੋਂ (ਪਾਕ) ਸਾਫ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਅੱਲਾਹ! ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਫ਼ ਪਾਣੀ, ਅਤੇ ਗੜਿਆਂ ਨਾਲ ਧੋ ਦੇ (ਮਾਫ਼ ਕਰ)।

ਇਹ ਦੁਆ ਵੀ ﷺ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੈ

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلاَ إِلَهَ غَيْرُكَ

ਤਰਜੁਮਾ: ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ! ਤੂੰ ਪਾਕ ਹੈਂ, ਤੇਰੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਦੇ ਨਾਲ।

ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਬਰਕਤਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਨ ਉੱਚੀ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਲਾਹ (ਮਾਅਬੂਦ ਬਰਹਕ) ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 775 ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ,

ਅੰਨ-ਨਸਾਈ: 900, 901,

ਇਬਨੇ ਮਾਜਾ: 804, ਤਿਰਮਿਜੀ : 242, ਅਤੇ ਹਾਕਿਮ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ: 1/235 ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਹਾਬੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਮੁਆਫਕਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਾਬਿਤ ਦੁਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਵੀ ਦੁਆ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਜਾਵੇ ਬੇਹਤਰ ਹੈ ।

6. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ﷺ ਇਹ ਦੁਆ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ:

أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ مِنْ هَمْزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ

ਅਬੂ ਦਾਊਦ : 775 ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ।

7. ਫਿਰ ਆਪ ﷺ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ਅੱਲਾਹ ਸੁਬਹਾਨਾ ਵ ਤਾਅਲਾ ਦੇ ਤਮਾਮ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ,ਜੋ ਅਰ ਰਹਿਮਾਨ ਅਤੇ ਅਰ ਰਹੀਮ ਹੈ

ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ

ਅੰਨ-ਨਸਾਈ: 906, ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਖੁਜੈਮਾਹ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ : 499 ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਹਿਬਨ ਨੇ ਵੀ: ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 1794, ਅਤੇ

ਹਾਕਿਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸ਼ੇਖੈਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਤੇ : 1/232 ਅਤੇ ਜ਼ਹਬੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਮੁਆਫਕਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

★ ਤੰਬੀਹ: ਇਸ ਰਵਾਇਤ ਦੇ ਰਾਵੀ ਸਈਦ ਬਿਨ ਅਬੀ ਬਿਲਾਲ ਨੇ ਇਹ ਹਦੀਸ ਇਖਤਿਲਾਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਖਾਲਿਦ ਬਿਨ ਯਜ਼ੀਦ ਦੀ ਸਈਦ ਬਿਨ ਅਬੀ ਬਿਲਾਲ ਤੋਂ ਰਵਾਇਤ ਸਹੀ ਬੁਖਾਰੀ 136 ਅਤੇ ਸਹੀਹ
ਮੁਸਲਿਮ 42/1877 ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ਜਹਰੰਨ ਪੜਨਾ ਵੀ ਸਹੀ ਤੇ ਸਿਰੰਨ ਵੀ ਸਹੀ ਹੈ

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਸਰਤ ਏ ਦਲੀਲ ਦੀ ਰੁਅ ਨਾਲ ਸਿਰਨ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।

ਜਹਰੰਨ ਦੇ ਜਵਾਜ਼ ਲਈ ਵੇਖੋ ਅੰਨ-ਨਸਾਈ: 906 ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਨਦ
ਸਹੀ ਹੈ, ਸਿਰੰਨ ਦੇ ਜਵਾਜ਼ ਲਈ ਸਹੀ ਇਬਨੇ ਖੁਜੈਮਾ: 495 ਵੇਖੋ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ, ਸਹੀ ਇਬਨੇ ਹਿੱਬਾਨ, ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 1796 ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾ ਕਰਨਾ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।

8. ਫਿਰ ਆਪ ﷺ ਸੂਰਾਹ ਫਤਿਹਾ ਪੜ੍ਹਦੇ

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ

ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

مَـٰلِكِ يَوْمِ ٱلدِّينِ

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

ٱهْدِنَا ٱلصِّرَاطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ

صِرَاطَ ٱلَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ ٱلْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا ٱلضَّالِّينَ

★ ਸੂਰਾ ਫਤਿਹਾ ਦਾ ਤਰਜੁਮਾ:

ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਰੀਫ਼ਾਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਰਬਬੁਲ ਇਜ਼ਤ ਲਈ ਹਨ,

ਜੋ ਅਰ ਰਹਿਮਾਨ ਅਤੇ ਅਰ ਰਹੀਮ ਹੈ ,

ਯੌਮੇ ਜਜ਼ਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ।

(ਹੇ ਅੱਲਾ) ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਹੀ ਇਬਾਦਤ ਕਰਦੇ ਗਾਂ ਤੇ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਮਦਦ ਮੰਗਦੇ ਗਾਂ।

ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਰਸਤਾ(ਸਿਰਾਤ ਏ ਮੁਸਤਕੀਮ) ਦਿਖਾ।

ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਇਨਾਮ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਤੇਰਾ ਗਜ਼੍ਬ ਹੋਏਆ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਰਾਹੇ ਪਏ ਹਨ।

ਅੰਨ-ਨਸਾਈ: 906, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ

ਸੂਰਾਹ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਆਪ ﷺ ਰੁਕ ਰੁਕ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਹਰ ਆਇਤ 'ਤੇ ਵਕਫ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 4001, ਤਿਰਮੀਜ਼ੀ: 2927 ਅਤੇ ਕਿਹਾ: "ਗਰੀਬੁਨ" ਅਤੇ ਹਾਕਿਮ (2/232) ਨੇ ਕਿਹਾ ਸ਼ੇਖੈਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਹਬੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਜਾਇਫ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ

ਸ਼ਵਾਹਿਦ ਮੁਸਨਦ ਅਹਿਮਦ: ਵਿੱਚ ਹੈ। 6/288 ਹ 27003 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ

ਆਪ ﷺ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਸੂਰਾਹ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਉਸਦੀ ਨਮਾਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ (ਸਹੀ ਬੁਖਾਰੀ 756)

ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਰ ਨਮਾਜ਼ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੂਰਾ ਫਤਿਹਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ , ਨਾਕਿਸ ਹੈ , ਨਾਕਿਸ ਹੈ (ਇਬਨੇ ਮਾਜਾ 841 ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ)

9. ਫਿਰ ਆਪ ﷺ ਆਮੀਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ।

(ਸੁਨਨ ਨਸਾਈ: 906, ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ)

ਸੱਯਦਨਾ ਵਾਇਲ ਬਿਨ ਹੁਜਰ ਰ.ਅ ਤੋਂ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਸੂਲ ﷺ ਨਾਲ ਨਮਾਜ ਪੜ੍ਹੀ , ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਖੱਬੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ, ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ

وَلَا ٱلضَّآلِّينَ

(ਜ਼ਹਰਨ) ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਮੀਨ (ਜ਼ਹਰਨ) ਕਿਹਾ।

ਇਬਨੇ ਹਿੱਬਾਨ ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 1802 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀਹ ਹੈ।

ਇਸ ਹਦੀਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਹਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਵਿੱਚ (ਇਮਾਮ ਅਤੇ ਮੁਕਤਦੀਆਂ ਨੂੰ) ਆਮੀਨ ਜ਼ਹਰਨ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਹੋਰ ਰਵਾਇਤ ਵਿਚ ਸੱਯਦਨਾ ਵਾਇਲ ਬਿਨ ਹਜਰ ਰਜਿ. ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ: ਕਿ ਆਪ ﷺ ਨੇ (ਆਮੀਨ) ਇਸ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੀਵੀਂ ਰੱਖੀ ।

ਅਹਿਮਦ: 4/316 ਹ 19048, ਇਸਦੇ ਰਿਜਾਲ ਸਿਕਾ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਅਲੂਲ ਹੈ, ਇਮਾਮ ਬੁਖਾਰੀ ਆਦਿ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਅਲੂਲ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਹਦੀਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ 'ਆਮੀਨ ਸਿੱਰਨ' ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ 'ਆਮੀਨ ਸਿੱਰਨ' ਕਹਿਣ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਜ਼ਮਾ ਹੈ।

★ ਇੱਕ ਰਵਾਇਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ﷺ ਨੇ ਆਮੀਨ ਬਿੱਲ ਜ਼ਹਰ ਕਿਹਾ। ਅਬੂ ਦਾਊਦ : 933 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ।

10. ਫਿਰ ਆਪ ﷺ ਸੂਰਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ।

ਮੁਸਲਿਮ: 53/400

ਜਦੋਂ ਸੱਯਦਨਾ ਮੁਆਵੀਆ ਬਿਨ ਅਬੀ ਸੁਫੀਆਨ ਰਜ਼ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਮਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੂਰਾ ਫਤਿਹਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਰਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ , ਤਾਂ ਮੁਹਾਜਿਰੀਨ ਅਤੇ ਅੰਸਾਰ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਆਵੀਆ ਰਜ ਸੂਰਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ

ਇਸ ਨੂੰ ਇਮਾਮ ਸ਼ਾਫ਼ੀ ਨੇ (ਅਲ-ਉਮ: 1/108) ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਕਿਮ 2/233 ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਿਮ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਹਬੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ।

11. ਫਿਰ ਆਪ ﷺ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਸੂਰਾ ਫਤਿਹਾ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੜ੍ਹੋ।

ਅਬੂ ਦਾਊਦ : 859, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ।

ਆਪ ﷺ ਨੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਰਕਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਰਾ ਫਤਿਹਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੂਰਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ । ਬੁਖਾਰੀ: 762 ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ: 451

ਅਤੇ ਅਖੀਰਲੀਆਂ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਵਿੱਚ (ਸਿਰਫ਼) ਸੂਰਾ ਫਤਿਹਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ।

ਬੁਖਾਰੀ: 776, ਮੁਸਲਿਮ: 155/451

ਆਪ ﷺ ਰੁਕੂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਰਆਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਕਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 777, 778 ਇਬਨੇ ਮਾਜਾ : 845 ਅਤੇ ਇਹ ਸਹੀ ਹਦੀਸ ਹੈ ਹਸਨ ਬਸਰੀ ਮੁਦਲਿਸ ਹੈ (ਤਬਾਕਤੁਲ ਮੁਦਲੀਸੀਨ ਤਹਕੀਕ 40/2)

ਪਰ ਉਸਦੀ ਸਮੁਰਾ ਬਿਨ ਜੁੰਦਬ ਤੋਂ ਹਦੀਸ ਸਹੀ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਕੀ ਸਮਾਅਹ ਦੀ ਤਸਰੀਹ ਨਾਂ ਵੀ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿ ਉਹ ਸਮੁਰਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਵੇਖੋ ਨੈਲੁਲ ਮਕਸੂਦ ਫਿਤਾਲੀਕ ਅਲਾ ਸੁਨਨ ਅਬੀ ਦਾਊਦ: 354

12. ਆਪ ﷺ ਰੁਕੂ ਲਈ ਤਕਬੀਰ (ਅੱਲ੍ਹਾ ਅਕਬਰ) ਕਹਿੰਦੇ ।

ਬੁਖਾਰੀ: 789, ਮੁਸਲਿਮ: 28/392

13. ਆਪ ﷺ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਮੋਢਿਆਂ ਤੱਕ ਉਠਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਬੁਖਾਰੀ: 738, ਮੁਸਲਿਮ: 22/390

ਫਿਰ ਆਪ ﷺ (ਰੁਕੂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ) ਰਫੁੱਲ ਯਦੈਨ ਕਰਦੇ ਸੀ ਫਿਰ (ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਤਕਬੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ।

ਮੁਸਲਿਮ: 22/390

ਜੇਕਰ ਤਕਬੀਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਫੁੱਲ ਯਦੈਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

ਅਬੂ ਹਮੀਦ ਅਲ-ਸਯਦੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ﷺ ਤਕਬੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਆਪ ﷺ ਰਫ਼ੁੱਲ ਯਦੈਨ ਕਰਦੇ।

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 730 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ

14. ਆਪ ﷺ ਜਦੋਂ ਰੁਕੂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗੋਡਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਫੜ ਕੇ, ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਕਮਰ ਨੂੰ (ਬਰਾਬਰ ਕਰਦੇ).

ਬੁਖਾਰੀ: 828

ਆਪ ﷺ ਦਾ ਸਿਰ ਨਾ ਤਾਂ (ਪਿੱਠ ਤੋਂ) ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨੀਵਾਂ (ਪਰ ਬਰਾਬਰ)।

ਮੁਸਲਿਮ: 240/498

ਆਪ ﷺ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖਦੇ ਸੀ,

ਫਿਰ ਐਤਦਾਲ ਨਾਲ ਰੁਕੂ ਕਰਦੇ.

ਉਹ ਨਾ ਆਪਣਾ ਸਿਰ (ਬਹੁਤ) ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ (ਬਹੁਤ) ਉੱਚਾ ਕਰਦੇ

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 730 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ।

ਭਾਵ, ਆਪ ﷺ ਦਾ ਸਿਰ ਤੁਹਾਡੀ ਪਿੱਠ ਦੀ ਸੇਧ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ।

15. ਆਪ ﷺ ਨੇ ਰੁਕੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਕਮਾਨ ਦੀ ਡੋਰੀ ਵਾਂਗ ਖਿੱਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖੇ

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 734 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਤਿਰਮਿਜੀ ਨੇ 260 ਕਿਹਾ ਹਸਨ ਸਹੀ ਹੈ: ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਖੁਜੈਮਾਹ ਨੇ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਸਹੀ: 689 ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਹਿੱਬਾਨ ਨੇ ਵੀ, ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 1868 ਕਿਹਾ ਹੈ।

★ ਤੰਬੀਹ: ਫੁਲੀਹ ਬਿਨ ਸੁਲੇਮਾਨ ਸਹੀਹੈਨ ਦਾ ਰਾਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਸਨੁਲ ਹਦੀਸ ਹੈ, ਜਮਹੂਰ ਮੁਹੱਦਸੀਨ ਨੇ ਉਸਦੀ ਤੌਸੀਕ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਹਸਨ ਲੀ ਜਾਤੀਹੀ ਹੈ, ਫਲੀਹ ਮਜਕੂਰ ਉੱਤੇ ਜਿਰ੍ਹਾ ਮਰਦੂਦ ਹੈ।

16. ਆਪ ﷺ ਰੁਕੂ ਵਿੱਚ :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ

ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਮੁਸਲਿਮ: 772

ਆਪ ﷺ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ (ਦੁਆ) ਰੁਕੂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ।

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 869 ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ , ਇਬਨੇ ਮਾਜਾ: 887 ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਖੁਜੈਮਾਹ ਨੇ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ : 601, 670 ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਹਿੱਬਾਨ, ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ 1895 ਅਤੇ ਹਕੀਮ: 1/225, 2/477 ਮਾਮੂਨ ਬਿਨ ਮਹਿਰਾਨ (ਤਾਬੀ) ਅਤੇ ਜੁਹਰੀ (ਤਾਬੀ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਕਿ ਰੁਕੂ ਅਤੇ ਸੁਜੂਦ

ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਤਸਬੀਹਾਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ (ਇਬਨੇ ਅਬੀ ਸ਼ਾਇਬਾ ਫਿਲ ਮੁਸੰਨਫ: 1/250 ਹ 2571 ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ)

ਇਹ ਦੁਆਵਾਂ ਵੀ ਤੁਹਾਥੋਂ ਰੁਕੂ ਵਿੱਚ ਸਾਬਿਤ ਹਨ:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي

ਬੁਖਾਰੀ: 794, 817 ਮੁਸਲਿਮ: 484

سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ

ਮੁਸਲਿਮ: 487

سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

ਮੁਸਲਿਮ: 485

اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَمُخِّي وَعَظْمِي وَعَصَبِ

ਮੁਸਲਿਮ: 771

ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੀ ਰੁਕੂ ਜਾਂ ਸਜਦਾ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਕਿਸੇ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਤਾਹਮ ਹਾਲਤੇ ਤਸ਼ਾਹੁਦ (ਅਲ-ਬੁਖਾਰੀ: 835, ਮੁਸਲਿਮ: 402) ਦੀ ਆਮ ਦਲੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

17. ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਨਮਾਜ਼ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਆਪ ﷺ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਮਾਜ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ:

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਮਾਜ਼ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਵੋ, ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਵੁਜ਼ੂ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਕਿਬਲੇ ਵੱਲ ਮੁੜੋ, ਤਕਬੀਰ (ਅੱਲ੍ਹਾ ਅਕਬਰ) ਕਹੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੁਰਆਨ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਮੁਯੱਸਰ ਹੋਵੇ ਪੜ੍ਹੋ (ਸੂਰਾ ਫਤਿਹਾ),

ਫਿਰ ਇਤਮੀਨਾਨ ਨਾਲ ਰੁਕੂ ਕਰੋ , ਫਿਰ ਉੱਠ ਕੇ ਇਤਮੀਨਾਨ ਨਾਲ (ਅਰਾਮ ਨਾਲ) ਸਿੱਧੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਵੋ । ਹੋਜਾ, ਫਿਰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੱਜਦਾ ਕਰ (ਮੱਥਾ ਟੇਕੋ), ਫਿਰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਉੱਠੋ ਅਤੇ ਬੈਠੋ, ਫਿਰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ (ਦੂਜਾ), ਸੱਜਦਾ ਕਰੋ ਫਿਰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਉੱਠੋ ਅਤੇ ਬੈਠੋ, ਫਿਰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ (ਸਾਰੀਆਂ ਰਕਾਤਾਂ) ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਕਰੋ।

ਬੁਖਾਰੀ: 6251

18. ਆਪ ﷺ ਰੁਕੂ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਰਫੁਲ ਯਦੈਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ

ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ

ਬੁਖਾਰੀ: 735

ਰਾਜੇਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਮਾਮ,ਮੁਕਤਦੀ ਅਤੇ ਮੁਨਫ਼ਰਿਦ ਸਾਰੇ

سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ

ਪੜ੍ਹਨ | ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਸਿਰੀਨ ਇਸ ਦੇ ਕਾਇਲ ਸਨ ਕੇ ਮੁਕਤਦੀ ਵੀ

سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ

ਕਹੈ

ਦੇਖੋ ਮੁਸਨੱਫ਼ ਇਬਨੇ ਅਬੀ ਸ਼ਾਇਬਾ (1/253 ਹ 2600 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ)।

رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ

ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸਾਬਿਤ ਹੈ ।

ਬੁਖਾਰੀ: 789

ਬਾਜ਼ ਔਕਾਤ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ "ਜ਼ਹਰਨ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ,"

ਅਬਦੁਰ ਰਹਿਮਾਨ ਬਿਨ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਅਲ-ਆਰਜ਼ ਤੋਂ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ "ਮੈਂ ਅਬੂ ਹੁਰੈਰਾ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ ਨਾਲ

اللّٰهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ

ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਿਆ (ਮੁਸਨੱਫ ਇਬਨੇ ਅਬੀ ਸ਼ਾਇਬਾ: 1/ 248 ਹ 2556 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ)

ਰੁਕੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੁਆਵਾਂ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹਨ:

اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ

ਬੁਖਾਰੀ: 796

اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَمِلْءَ الأَرْضِ وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ ਮੁਸਲਿਮ: 476

رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ وَكُلُّنَا لَكَ عَبْدٌ اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ

ਮੁਸਲਿਮ: 206/478

رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ، حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ

ਬੁਖਾਰੀ: 799

19. ਰੁਕੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਆਮ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ,

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਰਾਹਤ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਆਮ ਵਿਚ ਹੱਥ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਣ।

ਇਮਾਮ ਅਹਿਮਦ ਬਿਨ ਹੰਬਲ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਰੁਕੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਛੱਡਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ:

ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇੰਸ਼ਾ ਅੱਲ੍ਹਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੰਗੀ ਨਹੀਂ ।

(ਮਸਾਇਲ ਅਹਿਮਦ: ਇਹ ਸਾਲੇਹ ਬਿਨ ਅਹਿਮਦ ਬਿਨ ਹੰਬਲ
ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਹੈ: 615)

20. ਫਿਰ ਆਪ ﷺ ਤਕਬੀਰ (ਅੱਲ੍ਹਾ ਅਕਬਰ) ਕਹਿਕੇ (ਜਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ) ਸੱਜਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਝੁਕਦੇ ।

ਬੁਖਾਰੀ: 803, ਮੁਸਲਮਾਨ 28/392

21. ਫਿਰ ਆਪ ﷺ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਸੱਜਦਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਊਠ ਵਾਂਗ ਨਾ ਬੈਠੋ (ਬਲਕੇ) ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਗੋਡਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ) ਰੱਖੋ, ਫਿਰ ਆਪ ﷺ ਦਾ ਅਮਲ ਵੀ ਇਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ।

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 840 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਮੁਸਲਿਮ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਸਹੀ
ਹੈ, ਨਸਾਈ: 1092, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ।

ਸੱਯਦਨਾ ਅਬਦੁੱਲਾ ਬਿਨ ਉਮਰ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ (ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ) ਗੋਡਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। (ਬੁਖਾਰੀ: 803)

ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪ ﷺ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ

(ਸਹੀ ਇਬਨੇ ਖੁਜ਼ੈਮਾ: 627 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ)

ਅਤੇ ਹਾਕਿਮ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਿਮ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਸਹਿਹ ਕਿਹਾ ਹੈ: 1/226 ਅਤੇ ਜਹਬੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ)

ਅਤੇ ਜਿਸ ਰਵਾਇਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਬੀ ਕਰੀਮ ﷺ ਸੱਜਦਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਗੋਡੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੱਥ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।

(ਅਬੂ ਦਾਉਦ: 838) ਸ਼ਰੀਕ ਬਿਨ ਅਬਦੁੱਲਾ ਅਲ-ਕਾਜ਼ੀ ਦੀ ਤਦਲੀਸ ਕਾਰਨ ਜਾਇਫ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਮਾਮ ਸਵਾਹਿਦ ਵੀ ਜਾਇਫ ਹਨ

ਅਬੂ ਕਲਾਬਾ (ਤਾਬਈ) ਸਜਦਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਡੇ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਸਨ ਬਸਰੀ (ਤਾਬਈ) ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।

(ਇਬਨੇ ਅਬੀ ਸ਼ਾਇਬਾ: 1/263 ਹ 2708 ਅਤੇ ਇਹ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ)

ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਸਿਰੀਨ (ਤਾਬਈ) ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਡੇ ਟੇਕਦੇ ਸਨ

(ਇਬਨੇ ਅਬੀ ਸ਼ਾਇਬਾ: 1/263 ਹ 2709 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ)

ਦਲੀਲ ਦੀ ਰੂ ਤੋਂ ਰਾਜੇਹ ਇਹੀ ਹੈ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਥ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੋਡੇ ਲਗਾਉਣਾ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।

22. ਆਪ ﷺ ਸਜਦੇ ਵਿੱਚ ਨੱਕ ਅਤੇ ਮੱਥਾ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ (ਖੂਬ) ਜਮਾਂ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਗਲਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਦੇ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਢਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ (ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ) ਰੱਖਦੇ ।

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 734, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ

ਸਯਿਦਨਾ ਵਾਇਲ ਬਿਨ ਹੁਜਰ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :

“ਆਪ ﷺ ਨੇ ਸੱਜਦਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰੱਖਿਆ ।"

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 726 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ, ਨਸਾਈ: 890 ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇਬਨੇ ਖੁਜ਼ੈਮਾਹ: 641 ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਹਿੱਬਾਨ, ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 1857

23. ਸੱਜਦਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਆਪ ﷺ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬਗਲਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 730 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ

ਆਪ ﷺ ਸਜਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹੱਥ (ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ) ਰੱਖਦੇ ,

ਨਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮੇਟਦੇ ,

ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਬਲੇ ਵੱਲ ਰੱਖਦੇ ।

ਬੁਖਾਰੀ: 828

ਆਪ ﷺ ਦੀਆ ਬਗਲਾਂ ਦੀ ਸਫ਼ੈਦੀ ਨਜਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ

ਬੁਖਾਰੀ: 390, ਮੁਸਲਿਮ 495

ਆਪ ﷺ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਜਦੇ ਵਿੱਚ ਐਤਿਦਾਲ ਕਰੋ, ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਨਾ ਵਿਛਾਓ (ਫੈਲਾਓ)।

ਬੁਖਾਰੀ: 822, ਮੁਸਲਿਮ 493

ਇਸ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੇ ਸੱਜਦਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਨਾ ਵਿਛਾਓਣ

ਆਪ ﷺ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ: “ਮੈਨੂੰ ਸੱਤ ਹੱਡੀਆਂ, ਸਿਰ-ਨੱਕ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ, ਦੋਵੇਂ ਗੋਡੇ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਉੱਤੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ”।

ਬੁਖਾਰੀ: 812, ਮੁਸਲਿਮ: 490

ਆਪ ﷺ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ "ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੱਤ ਅਤਰਾਫ਼ (ਆਜ਼ਾ), ਚਿਹਰਾ, ਹਥੇਲੀਆਂ, ਦੋ ਗੋਡੇ ਅਤੇ ਦੋ ਪੈਰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।" ਮੁਸਲਿਮ: 491

ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੱਜਦੇ ਵੇਲੇ ਨੱਕ, ਮੱਥੇ, ਦੋਵੇਂ ਹਥੇਲੀਆਂ, ਦੋਵੇਂ ਗੋਡੇ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਜ਼ਮੀਨ ’ਤੇ ਰੱਖਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ (ਫਰਜ) ਹਨ।

ਇਕ ਰਵਾਇਤ ਵਿੱਚ ਹੈ: ਜੋ ਮਨੁੱਖ (ਨਮਾਜ ਵਿਚ) ਆਪਣਾ ਨੱਕ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਉਸਦੀ ਨਮਾਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ।

ਦਾਰੇ ਕੁਤਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁਨਨ ਵਿਚ: 1/348 ਹ 1303 ਇਸ ਨੂੰ ਮਰਫੂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਨੂੰ ਹਸਨ ਕਿਹਾ ਹੈ।

24. ਆਪ ﷺ ਜਦ ਸੱਜਦਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਜੇ ਬੱਕਰੀ ਦਾ ਬੱਚਾ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲੰਘਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਲੰਘ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੁਸਲਿਮ: 496

ਅਰਥਾਤ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਪੇਟ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਹੀ ਹੁਕਮ ਹੈ:ਕਿਉਂਕਿ ਨਬੀ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਨਮਾਜ਼ ਇਸ ਤਰਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦੇ ਹੋ।

ਬੁਖਾਰੀ 631

25. ਸਜਦੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਰੱਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਜਦੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਜਦੇ ਵਿੱਚ ਖੂਬ ਦੁਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੁਸਲਿਮ: 482

ਸਜਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੁਆਵਾਂ ਕਰਨਾ ਸਾਬਤ ਹੈ।

سُبْحَانَ رَبِّيَ الأَعْلَى

ਮੁਸਲਿਮ: 772

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي

ਬੁਖਾਰੀ: 794, 817, ਮੁਸਲਿਮ: 484

سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلائِكَةِ وَالرُّوحِ

ਮੁਸਲਿਮ: 487

سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

ਮੁਸਲਿਮ: 485

اللهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّهُ، وَجِلَّهُ، وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ وَعَلَانِيَتَهُ وَسِرَّهُ

ਮੁਸਲਿਮ: 483

اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

ਮੁਸਲਿਮ: 771

(ਜੋ ਦੁਆ ਸਨਦ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹੀ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ

ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਜਦੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਫਜਲ ਹੈ , ਰੁਕੂ ਅਤੇ ਸਜਦੇ ਵਿਚ ਕੁਰਆਨ ਪੜ੍ਹਨਾ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ (ਸਹੀ ਮੁਸਲਿਮ: 479, 480)

26. ਆਪ ﷺ ਸਜਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਰਫੁਲ ਯਦੈਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸੀ

ਬੁਖਾਰੀ: 738

27. ਆਪ ﷺ ਸਜਦੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਡੀਆਂ ਜੋੜ ਲੇਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਖ ਕਿਬਲੇ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਬੇਹਕੀ: 2/116 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਖੁਜੈਮਾਹ ਨੇ ਵੀ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ: 654 ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਹਿਬਾੱਨ, ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 1930, ਅਤੇ ਹਾਕਿਮ 1/228, 229 ਸ਼ੇਖੈਨ ਦੀ ਸਰਤ 'ਤੇ ਅਤੇ ਜ਼ੇਹਬੀ ਨੇ ਮੁਵਾਫ਼ਿਕਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਜਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪ ﷺ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਖੜੇ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।

ਮੁਸਲਿਮ: 486, ਨਵਵੀ ਦੀ ਸਰਾਹ ਦੇ ਨਾਲ

28. ਆਪ ﷺ ਤਕਬੀਰ (ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੂ ਅਕਬਰ) ਕਹਿ ਕੇ ਸਜਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਉਠਦੇ । ਬੁਖਾਰੀ: 789, ਮੁਸਲਿਮ 28\392

ਆਪ ﷺ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੂ ਅਕਬਰ ਕਹਿ ਕੇ ਸੱਜਦਾ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਖੱਬਾ ਪੈਰ ਫੈਲਾ ਕੇ ਇਸ 'ਤੇ ਬੈਠਦੇ ।

ਅਬੂ ਦਾਉਦ : 730 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ

ਆਪ ﷺ ਸਜਦੇ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਰਫਾ ਯਾਦੇਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ

(ਅਲ-ਬੁਖਾਰੀ 738 ਮੁਸਲਿਮ 22/390)

ਸਯਦਨਾ ਅਬਦੁੱਲਾ ਬਿਨ ਉਮਰ ਆਖਦੇ ਹਨ :

ਨਮਾਜ ਵਿਚ ਸੁੰਨਤ ਇਹ ਹੈ ਕੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਖੱਬਾ ਪੈਰ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਬੁਖਾਰੀ: 827

29. ਆਪ ﷺ ਸਜਦੇ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ (ਜਲਸੇ ਵਿਚ) ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਬੁਖਾਰੀ: 818

ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕੇ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਆਖਦਾ : "ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋ"

ਬੁਖਾਰੀ: 821, ਮੁਸਲਿਮ: 472

30. ਆਪ ﷺ ਜਲਸੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੁਆ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ:

رَبِّ اغْفِرْ لِي رَبِّ اغْفِرْ لِي

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 874 ਅਤੇ ਇਹ ਹਦੀਸ ਸਹੀ ਹੈ, ਨਸਾਈ: 1070, 1146, ਇਸ ਰਵਾਇਤ ਵਿੱਚ ਰਜ਼ੁਲ ਮਿਨ ਬਨੀ ਅਬਸ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਸਿਲਾ ਬਿਨ ਜ਼ੁਫਰ ਹੈ ਵੇਖੋ: ਮੁਸਨਦ ਤਿਆਲਸੀ 416, ਅਬੂ ਹਮਜ਼ਾ ਮੌਲਲ ਅੰਸਾਨ ਸੇ ਮੁਰਾਦ: ਤਲਹਾ ਬਿਨ ਯਜ਼ੀਦ ਹੈ ਵੇਖੋ: ਤੋਫਾਤੁਲ ਅਸ਼ਰਫ 3/58 ਹ 3395, ਤਕਰੀਬੁਤਹਜ਼ੀਬ ਰਕਮ : 8063, ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਤਸ਼ਾਹੁੱਦ ਵਰਗਾ ਇਸ਼ਾਰਾ, ਜਿਸ ਰਵਾਇਤ ਵਿਚ

ਆਇਆ ਹੈ (ਮੁਸਨਦ ਅਹਿਮਦ: 4/317 ਹ 19063) ਹਾਫ਼ਿਜ਼ ਇਬਨੇ ਹਿੱਬਾਨ ਰਾਹ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸੁਫ਼ੀਆਨ ਸੌਰੀ ਦੀ ਤਦਲੀਸ (ਅਨਅਨਾ) ਕਾਰਨ ਜ਼ਾਇਫ਼ ਹੈ।

• ਮਕਹੂਲ ਤਾਬੀਅ ਰਹਿ ਦੋ ਸਜਦੇਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ

اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَارْزُقْنِ

ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ।

(ਮੁਸਨਾਫ਼ ਇਬਨੇ ਅਬੀ ਸ਼ਾਇਬਾ 2/534 ਹ 8838 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ)

ਆਪ ﷺ ਨੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਨਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੁਆ

اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَعَافِنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِ

ਸਿਖਾਈ।

(ਸਹੀਹ ਮੁਸਲਿਮ: 35/2697 ਅਤੇ ਤਰਕੀਮ ਦਾਰੂਸਲਾਮ: 6850)

31. ਫਿਰ ਆਪ ﷺ ਤਕਬੀਰ (ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੂ ਅਕਬਰ) ਕਹਿ ਕੇ (ਦੂਜਾ) ਸਿਜਦਾ ਕਰਦੇ । ਬੁਖਾਰੀ: 789, ਮੁਸਲਿਮ: 28/392

ਆਪ ﷺ ਸਜਦੇ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਰਫਾ ਯਾਦੇਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ

ਅਲ-ਬੁਖਾਰੀ 738

ਆਪ ﷺ ਦੋ ਸਜਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰਫ਼ਾ ਯਾਦੇਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸੀ ।

ਮੁਸਲਿਮ: 21/390

ਸਜਦਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਜਦੇ ਤੋਂ ਸਿਰ ਉਠਾਉਣ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਜਦਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਰਫਉਲ ਯਾਦੇਨ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ।

ਆਪ ﷺ ਦਾ ਸਜਦੇ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ , ਦੇਖੋ ਨੁਕਤਾ 25

32. ਆਪ ﷺ ਤਕਬੀਰ (ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੂ ਅਕਬਰ) ਕਹਿ ਕੇ ਦੂਜੇ ਸਜਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਉਠਦੇ । ਬੁਖਾਰੀ: 789, ਮੁਸਲਿਮ 28\392

ਆਪ ﷺ ਸਜਦੇ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਰਫ਼ਾ ਯਾਦੇਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਬੁਖਾਰੀ: 738, ਮੁਸਲਿਮ: 22/390

33. ਆਪ ﷺ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਜਾਂ ਤੀਜੀ ਰਕਆਤ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਸਜਦੇ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਆਪ ﷺ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ। ਬੁਖਾਰੀ: 823

ਆਪ ﷺ ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਸਜਦੇ ਤੋਂ ਉੱਠਦੇ , ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਖੱਬਾ ਪੈਰ ਫੈਲਾਕੇ ਇਸ ਉੱਪਰ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ , ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਰ ਹੱਡੀ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 730 ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ,

ਆਪ ﷺ ਦੂਜੇ ਸਜਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਠਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਸੀ।

(ਸਹੀਹ ਬੁਖਾਰੀ: 6251) ਹੋਰ ਵੇਖੋ: ਨੁਕਤਾ 17

ਇਸ ਸੁੰਨਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

34. ਇੱਕ ਰਕਅਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਵਿਤਰ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤਸ਼ਾਹੁੱਦ, ਦਰੂਦ ਅਤੇ ਦੁਆਵਾਂ (ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅੱਗੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ) ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਲਾਮ ਫੇਰੋ।

ਦੇਖੋ ਤੁਸ਼ਾਹੁਦ ਫ਼ਿਕਰਾ: 41, ਦਾਰੂਦ ਫ਼ਿਕਰਾ: 42, ਦੁਆ'ਵਾਂ ਫ਼ਿਕਰਾ: 49, 50, ਸਲਾਮ ਫ਼ਿਕਰਾ: 50, 51।

ਇੱਕ ਰਕਅਤ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤਵਰੁਕ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਂ ਕਰਨ ਵੀ ,ਪਰ ਤਵਰੁਕ ਕਰਨਾ ਬਿਹਤਰ ਹੈ |

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 730 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ।

35. ਫਿਰ ਆਪ ﷺ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ (ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ) (ਦੂਜੀ ਰਕਅਤ ਲਈ) ਉੱਠ ਖਲੋ ਜਾਂਦੇ ।

ਬੁਖਾਰੀ: 824 ਅਤੇ ਇਬਨੇ ਖੁਜ਼ੈਮਾਹ 687 ਇਸਦੇ ਸਹੀ ਹੋਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਜ਼ਰਕ ਬਿਨ ਕੈਸ (ਸਿਕ. ਹੁਤਾਕੀਬ: 302) ਤੋਂ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ

ਮੈਂ (ਅਬਦੁੱਲਾ) ਬਿਨ ਉਮਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਨਮਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਖੜੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

(ਮੁਸੱਨਫ਼ ਇਬਨੇ ਅਬੀ ਸ਼ਾਇਬਾ: 1/395 ਹ 2996 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ)।

36. ਜਦੋਂ ਆਪ ﷺ ਦੂਸਰੀ ਰਕਅਤ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਆਪ ﷺ

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ

ਨਾਲ ਕਿਰਾਇਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਮਕਤਾ ਨਾ ਕਰਦੇ ।

ਮੁਸਲਿਮ: 599, ਇਬਨੇ ਖੁਜੈਮਾਹ: 1603, ਇਬਨੇ ਗਿਬਨ: 1933

ਸੂਰਾ ਫਤਿਹਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਦੇਖੋ: ਨੁਕਤਾ : 7

فَإِذَا قَرَأْتَ ٱلْقُرْءَانَ فَٱسْتَعِذْ بِٱللَّهِ مِنَ ٱلشَّيْطَـٰنِ ٱلرَّجِيمِ

ਇਮਦੀ ਹੂ ਤੋਂ

بِسْمِ ٱللَّهِ

ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

أعُوْذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطانِ الرَّجِيْمِ

ਪੜ੍ਹਨਾ ਵੀ ਜਾਇਜ ਹੈ ਬਲਕੇ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਲ ਪਹਿਲੀ ਰਕਅਤ ਵਿੱਚ ਗੁਜਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ।

ਨੁਕਤਾ : 1 ਤੋਂ ਨੁਕਤਾ : 33 ਤੱਕ

ਹਦੀਸ: "ਫਿਰ ਸਾਰੀ ਨਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ."

ਬੁਖਾਰੀ: 6251, ਅਤੇ ਦੇਖੋ ਨੁਕਤਾ : 17

ਇਸ ਹਦੀਸ ਦੀ ਰੂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਰਕਅਤ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

37. ਫਿਰ ਆਪ ﷺ ਦੂਜੀ ਰਕਅਤ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੇ ਸਜਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (ਤਸ਼ਾਹੁਦ ਲਈ), ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਪ ﷺ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਸੱਜੇ ਗੋਡੇ ਤੇ ਅਤੇ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਖੱਬੇ ਗੋਡੇ ਤੇ ਰੱਖਦੇ । ਮੁਸਲਿਮ 112/579

ਆਪ ﷺ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨਾਲ ਤਰਵੰਜਾ 53 ਦਾ ਅਦਦ (ਹਲਕਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਉਂਗਲੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ।

ਮੁਸਲਿਮ: 155/580

ਭਾਵ, ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦੁਆ ਕਰਦੇ . ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ﷺ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਰਾਨ੍ਹਾਂ (ਪੱਟਾਂ) 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਅੰਗੂਠੇ

ਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਉਂਗਲੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ (ਹਲਕਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ) ਅਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਮੁਸਲਿਮ: 113/579

ਇਸ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ।

38. ਆਪ ﷺ ਆਪਣੀ ਸੱਜੀ ਕੂਹਣੀ ਨੂੰ ਸੱਜੇ ਪੱਟ 'ਤੇ ਰੱਖਦੇ ਸੀ।

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 726, 957 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ, ਨਸਾਈ : 1266, ਇਬਨੇ ਖੁਜ਼ੈਮਾਹ: 713, ਇਬਨੇ ਹਿਬਨ, ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 1857

ਆਪ ﷺ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਜਿਰਾਹ ਨੂੰ ਪੱਟਾਂ ਉੱਪਰ ਰੱਖਦੇ ।

ਨਸਾਇ: 1265 ਅਤੇ ਇਹ ਹਦੀਸ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਹਿਦਾਂ ਨਾਲ ਸਹੀ ਹੈ।

ਜਿਰਾਹ ਦੇ ਮਹਿਫੂਮ ਲਈ ਵੇਖੋ:ਨੁਕਤਾ 4

39. ਆਪ ﷺ ਜਦੋਂ ਤਸ਼ਾਹੁਦ ਲਈ ਬੈਠਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਮੁਸਲਿਮ: 115/580

ਆਪ ﷺ ਆਪਣੀ ਉਂਗਲੀ ਨੂੰ ਉਠਾ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤਸ਼ਾਹੁਦ ਵਿੱਚ ਦੁਆ ਕਰਦੇ ।

ਇਬਨੇ ਮਾਜਾ : 912, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ , ਇਬਨੇ ਹਿੱਬਾਨ, ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 1942

ਆਪ ﷺ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਉਂਗਲ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ (ਝੁਕਾ) ਮੋੜਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 991, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ, ਇਬਨੇ ਖੁਜ਼ੈਮਾਹ: 716, ਇਬਨੇ ਹਿੱਬਾਨ ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 1943

ਆਪ ﷺ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵਾਲੀ ਉਂਗਲੀ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ

(ਹਰਕਤ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ)

ਨਸਾਈ: 1269 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ
ਹੈ, ਇਬਨੇ ਖੁਜ਼ੈਮਾਹ, 714, ਇਬਨੇ ਅਲ-ਜਾਰੂਦ ਫਿਲ ਮੁਨਤਕਾ: 208, ਇਬਨੇ ਹਿੱਬਾਨ, ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 1857

★ ਤੰਬੀਹ: ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕੇ ਸ਼ਬਦ يحركها ਸ਼ਾਜ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ੈਦਾ ਬਿਨ ਕੁਦਾਮਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ੈਦਾ ਬਿਨ ਕੁਦਾਮਾ ਸ਼ਿਕਾ, ਸ਼ਿਕਾ ਸਾਹਿਬੇ ਸੁੰਨਾਹ ਹੈ (ਅਤ-ਤਕਰੀਬ: 1982) ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੀ

ਜਿਆਦਤੀ ਮਕਬੂਲ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਰਾਵੀਆਂ ਦਾ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਜ਼ੁਜ਼ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਮੇ ਜਿਕਰ , ਨਫੀ ਜ਼ਿਕਰ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ

ولا يحركه

ਵਾਲੀ ਰਵਾਇਤ (ਅਬੂ ਦਾਊਦ: 989, ਨਸਾਈ: 1271) ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਅਜ਼ਲਾਨ ਦੀ ਤਦਲੀਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਈਫ਼ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ "ਅਨਵਾਰ ਉਸ ਸਹੀਫ਼ਾ" 28 ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਅਜ਼ਲਾਨ ਮੁੱਦਲਲਿਸ ਹੈ (ਤਬਾਕਤੁਲ ਮੁੱਦਲੀਸੀਨ: 98/3 ਤਹਿਕੀਕੀ / ਅਲ ਫਤਹੁਲ ਮੁਬੀਨ)

40. ਆਪ ﷺ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵਾਲੀ ਉਂਗਲੀ ਨੂੰ ਕਿਬਲਾ ਰੁਖ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਉਂਗਲੀ ਦੀ ਤਰਫ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਨਸਾਈ: 1161, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀਹ ਹੈ, ਇਬਨੇ ਖੁਜ਼ੈਮਾਹ: 719, ਇਬਨੇ ਹਿਬਨ, ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 1943

★ ਤੰਬੀਹ: ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਇਸ ਮਤਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਹੀ ਮੁਸਲਿਮ: 116/580 ਵਿੱਚ ਮੁਖਤਸਰਨ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਆਪ ﷺ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ (ਪਹਿਲੇ) ਤੁਸ਼ਾਹੁਦ,

ਅਤੇ ਚਾਰ ਰਕਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ (ਆਖਰੀ) ਤੁਸ਼ਾਹੁਦ,

ਦੋਵੇਂ ਤੁਸ਼ਾਹੁਦ ਵਿੱਚ ਇਹ (ਉਂਗਲੀ ਦਾ) ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਨਸਾਈ: 1162, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ।

★ ਤੰਬੀਹ: ਲਾ ਇਲਾਹ ਤੇ ਉਂਗਲ ਉਠਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਲ-ਲੱਲਾਹ ਤੇ ਰੱਖ ਦੇਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਦੀਸ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅਹਾਦੀਸ ਦੇ ਉਮੂਮ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ, ਹਲਕਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਉਂਗਲ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇ,

ਆਪ ﷺ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਦੋ ਉਂਗਲਾਂ ਨਾਲ (ਤਸ਼ਾਹੁਦ ਵਿੱਚ) ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਆਪ ﷺ ਨੇ ਕਿਹਾ:

ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰੋ

(ਤਿਰਮਿਜੀ : 3557 ਅਤੇ ਕਿਹਾ: ਹਸਨ, ਨਸਾਈ 1273 ਅਤੇ ਇਹ ਹਦੀਸ ਸਹੀ ਹੈ) ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਉਂਗਲ ਤਸ਼ਾਹੁਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਉਠਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

41. ਆਪ ﷺ ਤਸ਼ਾਹੁੱਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੁਆ (ਅਤ-ਤਹਿਯਾਤ) ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਸੀ:

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

ਬੁਖਾਰੀ: 1202

★ ਤੰਬੀਹ: ਇਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ “ਅਤ-ਤਹਿਯਾਤ” ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਦਰੂਦ ਦੇ ਅਲਫਾਜ਼ ਸਹੀ ਅਤੇ ਹਸਨ ਹਦੀਸਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ (ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ) ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਵੀ ਜਾਇਜ ਅਤੇ ਸਵਾਬ ਦਾਇਕ ਹੈ।

عَلَيْكَ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਮੁਰਾਦ ਹਾਜਿਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕੇ ਗਾਇਬ ਹੈ

ਅਬਦੁੱਲਾ ਬਿਨ ਮਸਊਦ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਪ ﷺ ਦੀ ਵਫ਼ਾਤ (ਮੌਤ) ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ

السَّلامُ. يَعْنِي عَلَى النَّبِيِّ

ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ। (ਬੁਖਾਰੀ: 6265)

ਸਹਾਬਾ ਇਕਰਾਮ ਦਾ

عَلَيْكَ

ਦੀ ਜਗਹ

عَلَى

ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇੱਕ ਜਬਰਦਸਤ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ

عَلَيْكَ

ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਇੱਥੇ ਹਾਜਿਰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸਹਾਬਾ ਇਕਰਾਮ ਰ. ਜ ਆਪਣੀ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣਦੇ ਸਨ

42. ਫਿਰ ਆਪ ﷺ ਦਰੂਦ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

ਬੁਖਾਰੀ: 3370, ਬੇਹਕੀ ਫੀ ਸੁਨਨ ਅਲ ਕੁਬਰਾ 2/148 ਹ: 2856

43. ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਹੁਣ ਜੇ ਦੋ ਰਕਾਤ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਸਲਾਤੁਲ ਫਜ਼ਰ)। ਤਾਂ ਦੁਆ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਤਰਫ ਸਲਾਮ ਫੇਰ ਦੇਵੋ ਅਤੇ ਜੇ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਰਕਾਤਾਂ ਵਾਲੀ ਨਮਾਜ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਕਬੀਰ ਕਹਿ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਵੋ।

ਪਹਿਲੇ ਤਸ਼ਾਹੁੱਦ ਵਿੱਚ ਦਰੂਦ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬਿਹਤਰ ਅਤੇ ਸਵਾਬ ਦਾਇਕ ਹੈ।

ਆਮ ਦਲਾਇਲ ਵਿੱਚ

قولوا

ਦੇ ਨਾਲ ਦਰੂਦ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਸ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਤਸ਼ਾਹੁੱਦ ਜਾਂ ਪਹਿਲੇ ਤਸ਼ਾਹੁੱਦ ਦਾ ਕੋਈ ਜਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੁਨਨ ਨਸਾਈ 4/241 ਹ 1721 ਅਤੇ ਸੁਨਨ ਅਲ ਕੁਬਰਾ 2/499, 500 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ।

ਪਰ , ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲੇ ਤਸ਼ਾਹੁੱਦ ਵਿੱਚ ਦਰੂਦ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਅਤੇ ਅਤ-ਤਹਿਯਾਪਤ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ

ਕਿ ਅਬਦੁੱਲਾ ਬਿਨ ਮਸਊਦ (ਰ.ਜ) ਨੇ ਅਤ-ਤਹਿਯਤ (ਅਬਦੁਹੂ ਵ ਰਸੂਲਹੂ) ਤੱਕ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ

"ਫਿਰ ਅਗਰ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋ (ਪਹਿਲੇ ਤਸ਼ਾਹੁੱਦ ਵਿੱਚ), ਤਾਂ (ਉੱਠੋ) ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਓ"

(ਮੁਸਨਦ ਅਹਿਮਦ: 1/459 ਹ 4382 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਹਸਨ ਹੈ)

ਜੇਕਰ ਦੂਸਰੀ ਰਕਅਤ 'ਤੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤਵੱਰੁਕ ਕਰਨਾ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

ਵੇਖੋ ਫ਼ਿਕਰਾ: 34

44. ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ﷺ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉੱਠਦੇ (ਉੱਠਦਿਆਂ) ਤਕਬੀਰ (ਅੱਲ੍ਹਾ ਅਕਬਰ) ਕਹਿੰਦੇ ਬੁਖਾਰੀ: 789, 803, ਮੁਸਲਿਮ: 28/392

ਅਤੇ ਰਫੁਲ ਯਦੈਨ ਕਰਦੇ ਬੁਖਾਰੀ: 739

★ ਤੰਬੀਹ: ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਬਾਜ਼ ਮੁਹੱਦਸੀਨ ਦੀ ਜਿਰਾਹ ਮਰਦੂਦ ਹੈ ਸੁਨਨ ਅਬੀ ਦਾਊਦ (730 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ) ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਸਹੀ ਸਵਾਹਿਦ ਵੀ ਹਨ

45. ਤੀਸਰੀ ਰਕਅਤ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਜੀ ਰਕਅਤ ਵਾਂਗ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,

ਬਸ ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ (ਦੋਵੇਂ ਆਖਰੀ) ਰਕਅਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਸੂਰਾ ਫਤਿਹਾ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਰਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਨਾ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੱਯਦਨਾ ਅਬੂ ਕਤਾਦਾ ਰਜ਼ੀ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹਦੀਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਨੁਕਤਾ : 11

46. ਜੇ ਤਿੰਨ ਰਕਾਤਾਂ ਵਾਲੀ ਨਮਾਜ਼ ਹੈ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਸਲਾਤੁਲ ਮਗਰਿਬ) ਤਾਂ ਤੀਜੀ ਰਕਅਤ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (ਦੂਜੀ ਰਕਅਤ ਵਾਂਗ ਤੁਸ਼ਾਹੁਦ ਅਤੇ ਦਰੂਦ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੁਆ (ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅੱਗੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ) ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਤਰਫ ਸਲਾਮ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਬੁਖਾਰੀ: 1092

ਜੇ ਤੀਸਰੀ ਰਕਅਤ ਵਿਚ ਸਲਾਮ ਫੇਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤਵੱਰੁਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

(ਵੇਖੋ: ਨੁਕਤਾ : 48)

47. ਜੇ ਚਾਰ ਰਕਾਤਾਂ ਵਾਲੀ ਨਮਾਜ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਸਜਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਠ ਕੇ, ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਓ । ਦੇਖੋ ਨੁਕਤਾ : 33

48. ਚੌਥੀ ਰਕਅਤ ਨੂੰ ਵੀ ਤੀਜੀ ਰਕਅਤ ਵਾਂਗ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਯਾਨੀ ਸਿਰਫ ਸੂਰਾ ਫਤਿਹਾ ਪੜ੍ਹੋ, ਤੀਸਰੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਰਕਅਤ ਵਿਚ ਸੂਰਾ ਫਤਿਹਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੂਰਤ ਆਦਿ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ,

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਹੀ ਮੁਸਲਿਮ 452 ਦੀ ਹਦੀਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਪ ﷺ ਚੌਥੀ ਰਕਅਤ ਵਿੱਚ ਤਵੱਰੁਕ ਕਰਦੇ ਸਨ।

(ਸਹੀ ਬੁਖਾਰੀ: 828)

ਤਵੱਰੁਕ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ "ਨਮਾਜੀ ਸੱਜੇ ਕੁਲੇਹ (hip) ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਫੈਲਾ ਕੇ ਇੱਕ ਤਰਫ ਕੱਢ ਲਵੇ

(ਅਲ-ਕਮੁਸੁਲ ਵਹੀਦੀ 841 ਨੀਜ਼ ਦੇਖੋ ਫਿਕੁਰਾ 49)

ਨਮਾਜ਼ ਦੀ ਆਖ਼ਰੀ ਰਕਅਤ ਦੇ ਤੁਸ਼ਾਹੁਦ ਵਿੱਚ ਤਵੱਰੁਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

(ਸੁਨਨ ਅਬੀ ਦਾਊਦ 730 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ)।

ਚੌਥੀ ਰਕਅਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਤ-ਤਹਿਯਾਤ ਅਤੇ ਦਰੂਦ ਪੜ੍ਹੋ।

ਦੇਖੋ ਨੁਕਤਾ : 41 ਅਤੇ ਨੁਕਤਾ : 42

49. ਫਿਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਵੀ ਦੁਆ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ (ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ) ਪੜ੍ਹੋ। ਬੁਖਾਰੀ: 835, ਮੁਸਲਿਮ: 402

ਇਸ 'ਤੇ ਅਮੀਰੁਲ ਮੋਮਿਨੀਨ ਫਿਲ ਹਦੀਸ ਇਮਾਮ ਬੁਖਾਰੀ ਰਹ ਨੇ

ਇਹ ਬਾਬ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਭਾਵ, ਤੁਸ਼ਾਹੁਦ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਦੁਆ ਇਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ , ਉਸ ਦਾ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਇਹ (ਦੁਆ) ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੁਝ ਦੁਆਵਾਂ ਜੋ ਰਸੂਲ ﷺ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਸਨ:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ

ਬੁਖਾਰੀ : 1377 ,ਮੁਸਲਿਮ 131/588

ਆਪ ﷺ ਇਸ ਦੁਆ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਸੀ

(ਮੁਸਲਿਮ: 130/588)

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦੁਆ ਤੁਸ਼ਾਹੁਦ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ, ਤਾਉਸ (ਤਾਬੀ) ਤੋਂ ਮਰਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕੇ ਇਹ ਦੁਆ ਪੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਮਾਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ

ਮੁਸਲਿਮ : 134/590

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ"

ਬੁਖਾਰੀ : 832, ਮੁਸਲਿਮ : 589

اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ"

ਮੁਸਲਿਮ : 590

اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

ਬੁਖਾਰੀ: 834 ਮੁਸਲਿਮ 2705

للَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ وَمَا أَسْرَفْتُ وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ"

ਮੁਸਲਿਮ: 771

50. ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਸਾਬਤ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਮੋਜੀਬੇ ਸਵਾਬ ਹੈ

ਆਪ ﷺ ਇਹ ਦੁਆ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ

اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ".

ਬੁਖਾਰੀ: 4522

ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ﷺ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸਲਾਮ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਮੁਸਲਿਮ: 581 ,582

" السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ "

ਅਬੂ ਦਊਦ : 996 ਅਤੇ ਇਹ ਹਦੀਸ ਸਹੀ ਹੈ, ਤਿਰਮਿਜੀ : 295 ਅਤੇ ਕਿਹਾ: ਹਸਨ ਸਹੀ , ਨਸਾਈ: 1320, ਇਬਨੇ ਮਾਜਾ: 914, ਇਬਨੇ ਹਿੱਬਾਨ, ਅਲ-ਅਹਿਸਾਨ: 1987

★ ਤੰਬੀਹ: ਅਬੂ ਇਸਹਾਕ ਅਲ-ਹਮਦਾਨੀ ਨੇ ਸਿਮਾਅ ਦੀ ਤਸ਼ਰੀਅ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਸੁਨਾਨੁਲ ਕੁਬਰਾ ਲਿਲ ਬੇਹੇਕੀ: 2/177 ਹ 2974, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਹਦੀਸ 'ਤੇ ਜੱਰਾਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੁਫ਼ੀਆਨ ਸੂਰੀ ਨੇ ਇਸ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਅਬੂ ਇਸਹਾਕ ਤੋਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ

ਜੇਕਰ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ

"السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وبَرَكَاتُهُ

ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ

" السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ "

ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ

ਸੁਨਨ ਅਬੀ ਦਾਊਦ : 997 ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਨਦ ਸਹੀ ਹੈ।

51. ਜੇਕਰ ਇਮਾਮ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਲਾਮ ਫੇਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਕਤਦੀ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਫੇਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਤਬਾਨ ਬਿਨ ਮਲਿਕ ਰ.ਜ ਫੇਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ : ਅਸੀਂ ਨਬੀ ﷺ ਨਾਲ ਨਮਾਜ ਪੜ੍ਹੀ ਜਦੋਂ ਆਪ ﷺ ਨੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ ਬੁਖਾਰੀ: 838

ਅਬਦੁੱਲਾ ਬਿਨ ਉਮਰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਮਾਮ ਸਲਾਮ ਫੇਰ ਲਵੇ ,ਫਿਰ ਮੁਕਤਦੀ ਸਲਾਮ ਫੇਰੇ

(ਬੁਖਾਰੀ ਕਬਲ ਹਦੀਸ: 838 ਤਾਲੀਕਨ)

ਇਸ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਕਿ ਇਮਾਮ ਵੱਲੋਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸਲਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੁਕਤਦੀ ਸਲਾਮ ਫੇਰੇ । ਪਰ ਅਗਰ ਇਮਾਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਾਲ ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ,ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਸਲਾਮ ਫੇਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

ਫਤਹੁਲ ਬਾਰੀ 2/323 ਬਾਬ 153

ਦੁਆ ਏ ਕੁਨੂਤ

" اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ إِنَّكَ تَقْضِي وَلاَ يُقْضَى عَلَيْكَ وَإِنَّهُ لاَ يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ وَلاَ يَعِزُّ مَنْ عَادَيْتَ تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ"

(ਸੁਨਨ ਅਬੀ ਦਾਊਦ: 1/208, 209 ਹ 1425, ਤਿਰਮਿਜੀ : 1/106 ਹ 464 ਹਸਨ, ਇਬਨੇ ਖੁਜ਼ੈਮਾਹ 2/251 ਹ 1095-96 ਅਤੇ ਨਵਵੀ ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ)।

Going down for *sajdah*